

KPAROBU

Tire te ba m̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin tem̀n gari gerum̀ n ka girari saa ye ba sina boko sw̃i.

Ben waati ye s̀, Isireliba ba kua ye ba k̃i. Ba ku ra Gusuǹ mem ǹwε. Ma u dera yiberεba ba bu ǹni s̀wa. Ben ǹni sw̃aru s̀, b̀ n g̃ru g̃sia ba Gusuǹ ǹogiru sue, u ra bu suuru kuenta kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu w̃ra saa yiberεban ǹman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen g̃n gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusuǹ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mero bisi sanñsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba w̃a Kananin tem̀

¹ Yosuen g̃n biru Isireliba ba Yinni Gusuǹ bikia u bu s̃ bwese kera ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie w̃ri.

² Yera u bu wisa u nεε, Yudan bwese kera, domi na bu tem me ñmu s̃ndia.

³ Ma Yudaba ba ben maabu Simεba s̀wa ba nεε, i na i ka sun Kanani be ba w̃a besen tem me s̀ w̃ri su go. Yen biru kpa su maa da besen mi.

Ma Simε be, ba wura ba da.

⁴⁻⁵ Yera be kpuro ba menna ba Kanani be w̃ri. Yinni Gusuǹ u maa bu Kanani be ka Feresiba ñmu s̃ndia. Ma ba bu kamia ba ben t̃mbu ñr̃bun suba w̃kuru (10.000) go Besekĩ. Miya ba yande wuu gen suǹ deema ba ǹn w̃ri.

⁶ Yera u duka sua ma ba nùn naa gira ba mwa ba win noman niki bii bakanu bɔɔra ka win naa niki bii bakanu.

⁷ Yera Besekin sunɔ wi, u gerua u nɛɛ, sinambu wata ka wɔkura na dera ba ben noman niki bii bakanu bɔɔra ka ben naasuginu. Dĩa buri yi na deri, yiya ba ra n dimɔ. Wee tɛ Gusunɔ u man ye kpuro kɔsiemɔ.

Ma ba ka nùn da Yerusalemuɔ. Miya u gu.

⁸ Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalemu wɔri ba ye kamia. Yen dɔma te, ba yen tɔmbu go ma ba wuu ge dɔɔ meni.

⁹ Yera ba maa da ba Kanani be ba wãa guunɔ wɔri ka be ba wãa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia gbaburɔ, ka sere be ba wãa sɔɔ duu yeru gia.

¹⁰ Ma ba maa Kanani be ba wãa Heboroniɔ wɔri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia.

¹¹ Heboronin di ba maa da ba Debirigibu wɔri. Saa ye sɔɔ, ba ra wuu ge sokuwa Sefɛɛn wuu.

¹² Ma Kalebu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu ge mwa, yɛrowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ kurɔ.

¹³ Yera Otiniɛli, Kalebun wɔnɔ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalebu u nùn win bii wɔndia wi kã kurɔ.

¹⁴ Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otiniɛlin yɛnuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tondon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalebun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketɛkun di. Yera Kalebu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kã.

¹⁵ Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ. Domi bera ye a man wɛ sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalēbu u nùn bwii wē yi yi wāa guunō ka wōwāa.

16 Keniba be ba sāa Mōwisin dokirin bweseru ba Yudaba swii ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa bēε wāa. Ba da ba sina gbaburō Yudaban temō Aradin sōo yēsān nōm dwaru gia.

17 Yen biru Yudaba ka ben maabu Simεōba ba Kanani be ba wāa Sefatiō wōri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba yīsiru kā Hōma. Yen tubusiana bansu.

18 Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu.

19 Yinni Gusunō u ka Yuda be wāa. Yera ba bera mi guunu wāa mwa ya kua begia. Adama bañ kpīa ba tōn be ba wāa nin wōwāa kamiε. Domi tōn be, ba tabu keke sisugii mō yi dumi gawe.

20 Mεsuma Kalēbu u ka Heboroni wa nge mε Mōwisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese keri ita gira min di.

21 Adama Benyamεεba bañ kpīa ba Yebusiba gire saa Yerusalemun di. Yera n dera ba ka wāa ben suunu sōo sere ka gisōn gisō.

22 Yinni Gusunō u wāa ka Manaseba ka Efaraimuba be ba sāa Yosefun bibun bweseru. Ma ba Beteli wōrim da.

23 Adama ba gina dera gaba da ba yen saria mεεra. Beteli yera, ba ra raa soku Lusi.

24 Ye ba tura mi, yera ba goo wa u yariō wuu gen min di. Ma ba nùn sōowa ba nεε, a sun sōosio mìn di ba ra ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.

25 Ma durō wi, u bu sōosi. Ye ba dua wuu ge sōo, yera ba gen tōmbu go. Ma ba durō wi deri ka win yenugibu kpuro.

²⁶ Yen biru durɔ wi, u yara wuu gen min di u da Hetiban temɔ u wuu kpɔɔ bana. Ma u gu yĩsiru kã Lusi. Yĩsi tera ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.

²⁷ Manaseba baɛ kpĩa ba Beti Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu ka Yibileamugibu ka sere maa Megidogibu ka ben baru kpaanugibu gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wãa Manasebaɛ suunu sɔɔ.

²⁸ Baa sanam mε Isireliba ba dam kua, baɛ maa kpĩa ba tɔn be gire. Adama ba bu yoo sɔma koosia.

²⁹ Meya maa Efaraimuba baɛ kpĩa ba Kananigii be ba wãa Gesεεɔ gire. Yera n dera tɔn be, ba ka wãa ben suunu sɔɔ.

³⁰ Sabuloniba, be maa, baɛ kpĩa ba Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba dera ba wãa ka be sannu, adama ba bu yoo sɔma koosia.

³¹ Aσεεba baɛ maa kpĩa ba Akogibu ka Sidonigibu ka sere Alabugibu ka Akisibugibu ka Helubagibu ka Afikigibu ka Rehɔbugibu gire.

³² Ma Aσεε be, ba wãa ka be sannu.

³³ Nεfitaliba baɛ maa kpĩa ba Beti Semεsigibu ka Beti Anatigibu gire. Ba wãa ben suunu sɔɔ, adama ba bu yoo sɔma koosia.

³⁴ Amɔreba ba Danuba gira saa wɔwan di. Ma Danu be, ba da ba wãa guunɔ.

³⁵ Yen sɔna Amɔre be, baɛ doone saa Haari Herεsi ka Ayaloni ka Saabimun di. Adama yen biru Efaraimuba ka Manaseba ba bu taare ba yoo sɔma koosia.

³⁶ Sɔɔ yεsan nɔm dwaru gia, Amɔreban tem nɔɔ ga Edɔmuban tem bεwa n ka da sere gunguu te ba mɔ Akarabimuɔ sɔɔ yari yeru gia. Akarabimu yen tubusiana nia.

*Gusunən ƣrado u da**Bokimuə***2**

¹ Səə teeru Yinni Gusunən ƣrado u seewa Giligalin di u da Bokimuə. Ma Gusunə u Isireliba səəwa saa ƣrado win nəə səən di u nəe, na bee yarama Egibitin di na ka bee na tem me səə, me na been baababa nəə mwεεru kua ka bōri. Na nəe, nañ nen arukawani kusiamə pai ye na ka bee bəkuə.

² Na maa bee səəwa na nəe, i ku ra ka tem men tambu arukawani bəke. I ben būu sāa yenu kəsukuo. Adama in nen gere mem nəəwε. Mban sənə i kua mε.

³ Yen sənə na bee səəmə ma nañ bu giramə been min di. Ba ko n wāawa been bəkuə, ba n sāa been wεrəbu, kpa ben būnu nu ko been yina.

⁴ Saa ye Yinni Gusunən ƣrado wi, u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba kpuro ba nəəgiru sua ba swī.

⁵ Yen sənə ba yam mi soka Bokimu. Miya ba Yinni Gusunə yākunu kua.

Yosuen ƣəə

⁶ Sanam me Yosue u wāa wāaru səə, u dera Isireli baawure u dawa u win tem mwa me mu kua wigim.

⁷ Tən be, ba Yinni Gusunə sāwa Yosuen waati kpuro səə ka maa guro guro be u derin waati səə, be ba səm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni Gusunə u Isireliba kua.

⁸ Yosue, Nunin bij, Yinni Gusunən səm kowo, u kuawa wəə wunəbu ka wəkuru (110) ma u gu.

⁹ Ba nūn sika win temə Tinnati Hεresio, Efaraimuban bera gia Gaasin guurun səə yēsən nəm geu gia.

10 Saa yen tambu kpuro ba gu, ma be ba seewa ben ayenɔ baɲ Yinni Gusunɔn bεεε yɛ. Meya ba maa duari ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn

sāaru deri

11 Ye Isireliba ba kua, yaɲ Yinni Gusunɔ dore. Domi ba nùn deri ba da ba būnu sāmɔ ni ba ra soku Baaliba.

12-13 Ba Gusunɔ ben baababan yinni deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma ba be ba bu sikerenen būu ni ba mɔ Baaliba ka Asitaateba sāmɔ ba nu wiru kpīiyammε. Yera n dera Yinni Gusunɔn mɔru seewa.

14 Ma u bu tɔn diobu nɔmu beria ba bu ye ba mɔ kpuro gurari. U maa bu ben yiberε be ba bu sikereneɛ dɔre. Baɲ maa kpīa ba ka tii yinε.

15 Baama mi ba tabu da, Yinni Gusunɔ u ra dewa bu kōsa wa nge mε u raa gerua ka bōri. Ba nɔni swāaru wa ta kpā.

16 Yen biruwa u bu kparobu seeya be ba koo bu faaba ko tɔn diobun nɔmun di.

17 Ka mε, ba ku ra kparo ben gere wure. Baɲ ka Gusunɔ turo yōre. Būna ba ra sā. Mii mii ba swaa ye deri ye ben baababa ba raa swīi. Baɲ maa Yinni Gusunɔn wooda mεm nɔwε.

18 Yinni Gusunɔ ù n bu kparo wε, u ra n wāawa ka yēro u ka bu wɔra ben yiberεban nɔman di, kparo win waati kpuro sɔɔ. Domi u ra ben wɔnwɔndu wa sanam mε ba weeweenu mɔ, be ba bu tōya mɔ ba bu nɔni sōmɔn sō.

19 Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa kōsa kowa n kere ben baababa. Būna ba ra kasu bu wiru kpīiya bu sā. Ben gōru ga ra bɔbiewa bu ka swaa kōsa ye swīi ka degangam.

Yinni Gusunɔ

u Isireliban laakari mɛɛra

²⁰ Kpa Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru ko gem gem u nɛɛ, tɔn be, ba nɛn wooda sankɔ ye na ben baababa wɛ. Baɔn maa nɛn gere mɛm nɔwɛ.

²¹ Yen sɔna naɔn maa bu bweseru garu girammɛ bwese ni Yosue u deri sɔɔ sanam mɛ u gu.

²² Bwese niya kon ka ben laakari mɛɛri, kpa n wa bɔ n koo lasabu ko, bu nɛn swaa swi, nge mɛ ben baababa ba kua.

²³ Ma Yinni Gusunɔ u bwese ni deri, uɔn ka nin girabu sɛnde.

3

¹ Yinni Gusunɔ u bwese ni nu tie deri Isireliban suunu sɔɔ, u n da ka ben laakari mɛɛri be baɔn tabu koore nge ben baaba be ba Kananin tem mwa.

² U yeni kuawa be ba kun tabu koore mi bu ka tabu gia.

³ Bwese ni u deri ben suunu sɔɔ wee, Filisitiba ka ben sinambu nɔɔbu ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere Hefiba be ba wɔa Libanin guunɔ, saa Baali Hɛɛmɔɔn guurun di n ka girari Lebo Hamatiɔ.

⁴ Yinni Gusunɔwa u dera ba wɔa Isireliban suunu sɔɔ kpa u n da ka Isireli ben laakari mɛɛri. Saa ye sɔra u koo gia bɔ n koo win woodaba swi ye u ben baababa wɛ saa Mɔwisin min di.

⁵ Yen sɔna Isireliba ba wɔa ka Kananiba ka Hetiba ka Amɔreba ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba sanna.

⁶ Ma ba ben bii wɔndiaba sua kurɔbu. Be, ba maa bu begibu wɛ ba sua kurɔbu. Saa yera Isireliba ba tɔn ben bɔnu sɔaru wɔri.

KPAROBU

Otinieli

⁷ Yeniban biru, Isireliba ba Yinni Gusunə duari ma ba k̄sa kua ba būu ni ba m̄ Baaliba ka Asitaateba s̄amə.

⁸ Yera Yinni Gusunə u ka bu m̄ru kua, u bu Mesopotamin sina boko n̄mu b̄ria, wi ba m̄ Kusani Risetaimu. Ma ba n̄n s̄awa w̄ə n̄əba ita.

⁹ Saa ye s̄əra ba Yinni Gusunə n̄əgiru sue ba faaba kana. Ma u ben kanaru nua u bu faaba kowo waawa, u bu w̄ra sunə win n̄man di. Faaba kowo win ȳsira Otinieli, Kenasin bii. Kenasi wi, u s̄awa Kalebun w̄nə.

¹⁰ S̄ə teeru Yinni Gusunən Hunde u Otinieli wi ȳəwa ma u kua Isireliban kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunə u n̄n sunə wi n̄mu b̄ria u kamia.

¹¹ Saa yera Isireliba ba maa b̄ri yendu wa w̄ə weeru. Yen biruwa Otinieli u gu.

Ehudu

¹² Otinielin biru, Isireliba ba maa k̄sa kua Yinni Gusunən wuswaaə. Ma u Məabun sina boko Egoloni dam w̄, u n̄n Isireliba n̄mu b̄ria.

¹³ Ma sina boko wi, u Aməniba menna ka Amalekiba ba da ba Isireliba w̄ri, ma ba Yeriko mwa.

¹⁴ Yera Isireli be, ba Egoloni wi s̄awa w̄ə yendu yiru sari.

¹⁵ Sanam m̄ s̄əra ba Yinni Gusunə n̄əgiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win ȳsira Ehudu, Geran bii, B̄nyam̄en bweseru s̄ə. Durə wi, u s̄awa n̄m dwaagii.

S̄ə teeru Isireliba ba n̄n ḡra u da u Egoloni k̄ru w̄.

16 Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika nɔɔ do. Yen dɛɛbu bu sãawa gɔm soo teeru. Ma u ye doke win pɔraɔ nɔm geu gia u yaberu sebusi.

17 Ye u tura Egolonin mi, u nùn kɛɛ te wɛ. N deema sunɔ wi, durɔ bemberera.

18 Yen biru Ehudu u gɔsirɔ yenuɔ, wi ka tɔn be ba ka kɛɛ te na.

19 Adama sanam mɛ ba tura kpɛe kɔra yeru garun mi, Giligalin bɔkuɔ, yera Ehudu u gɔsirama u na sina boko win mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, yinni, na gari asirigii gɛɛ mɔ kon nun sɔ.

Ma sina boko u nɛɛ, win sina bwãabu bu gina yario be kpuro.

20 Saa ye sɔɔ, sina boko u sɔ gidambisan dii woo durɔrugiru garu sɔɔ te ba kua wi turon sɔ. Ehudu u nùn susi u nɛɛ, gari yi na mɔ yi weewa Gusunɔn min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u yɔra.

21 Sanam mɛya Ehudu u win nɔm dwaa ye demia u takobi ye woma saa win yɛsi nɔm geu gian di, u sunɔ wi saka nukurɔ.

22 Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye nɛnuɔ sɔɔwɔ. Yera u ye derisi Egolonin nuku te sɔɔ.

23 Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kenua u beri.

24 Ye u doona, yera sina bokon bwãaba na ba deema dii ten gamboba ba kenua sim sim. Ma ba nɛɛ, u ko n swaa swĩibu mɔwa.

25 Ma ba nùn mara n ka tɛ. Ye ba wa un kɛniɛ, yera ben tii ba kɔkɔrɔ sua ba kɛnia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kpĩ temɔ u guu.

²⁶ Saa ye sɔɔ, Ehudu u tonda u kpee kɔra yee te sara, u da Seiraɔ.

²⁷ Ye u tura mi, u tabu kɔba so Efaraimun guunɔ. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka nùn taa bi da, u bu swaa gbiiye.

²⁸ U bu sɔɔwa u neɛ, i man swĩiyɔ, domi Yinni Gusunɔ u sun besen yiberɛba Mɔabuba nɔmu beria.

Ma ba nùn swĩi ba da. Ba yɔra Yuudenin tɔbura yerɔ, Mɔabuban tem bera gia. Bañ dere baa Mɔabu ben turo u daa te tɔbura.

²⁹ Yen dɔma te, Mɔabuban tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba wɔkura (10.000) ba go. Baa ben tɔn turo kun bu kisirari.

³⁰ Tɔɔ te, Isireliba ba Mɔabuba sekuru doke. Saa dɔma ten diya Isireliban tem mu bɔri yendu wa sere wɔɔ wɛnɛ.

Sangaa

³¹ Ehudun biru Yinni Gusunɔ u maa Sangaa, Anatin bii gɔsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu durɔbu natawa u go ka ketɛ kpara deka yèn nɔɔ ga sɛu mɔ.

Deborá ka Baraki

4

¹ Ehudun gɔɔn biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunɔ dore.

² Ma u bu Kananin sunɔ Yabini nɔmu beria wi u bandu dii Hasoriɔ. Win tabu sunɔwa Sisera wi u wãa Haroseti Goimuɔ.

³ Yabini wi, tabu keke sisugii nenɛ ka wunɔbuwa (900) u mɔ. Ma u Isireliba dam dɔre sere n ka kua wɔɔ yendu. Yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba faaba kana.

⁴ N deema Gusunən səmō tən kurō wi ba m̀ De-bora, Lapidotun kurō, wiya u s̄ā Isireliban kparo saa ye s̄ō.

⁵ U ra n s̄ōwa kpakpa b̄āa gaan nuurō ye ya w̄ā Rama ka Betelin baa s̄ō, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye ȳisuru k̄ā Deboran kpakpa b̄āa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua.

⁶ S̄ō teeru u Abin̄amun bii Baraki sokusia wi u w̄ā Kedēsio Nefitaliban temō. U n̄n s̄ōwa u n̄ε, Gusunō, b̄εε Isireliban Yinni, wiya u nun wooda yeni w̄ε u n̄ε, a t̄ambu n̄r̄obun suba w̄akuru (10.000) ḡosio saa Nefitaliba ka Sabuloniban min di a ka bu da guu te ba m̀ Taborio.

⁷ U koo Sisera, Yabinin tabu sunō ka win tabu k̄ek̄eba ka win tabu kowobu gawama wunen mi, Kisionin daarō, kpa u nun bu n̄mu beria.

⁸ Ma Baraki u n̄n wisa u n̄ε, à n kaa ka man da, kon da. Adama à kun ka man d̄ō, nañ d̄ō.

⁹ Ma Debora u n̄ε, ya w̄ā, kon ka nun da, adama añ siarabu wasi s̄ā n da sannu. Domi Yinni Gusunō u koo Sisera tən kurō goo n̄mu beria.

Ma Debora u seewa u ka Baraki da sere Kedēsio.

¹⁰ Baraki u Sabuloniba ka Nefitaliba sokusia Kedēsio. Ma ben t̄ambu n̄r̄obun suba w̄akuru (10.000) ba ka n̄n ȳra ka Debora sannu.

¹¹ N deema M̄awisin kur̄ən sesu Hobabu, win bwesera ba m̀ Keniba. Ben turo Heb̄ε u ka Keni be ba tie karana. Ma u da u win kuru gira d̄āa bakaru garun nuurō Sanaimuō, Kedēsib̄ō.

¹² Yen biruwa ba Sisera s̄ōwa ba n̄ε, Baraki, Abin̄amun bii, u da guu te ba m̀ Taborio.

¹³ Ma Sisera u win tabu kowobu kpuro sokusia u n̄ε, bu na Haros̄eti Goimun di ka win tabu k̄ek̄e sisugii n̄εε ka wun̄bu (900) ye. Ma ba m̄enna Kisionin daarō.

14 Ma Debora u Baraki sɔw̄a u n̄ēe, a seewo, domi gis̄ara Yinni Gusun̄o u koo nun gbiiya u ka nun Siser̄a n̄amu b̄eria.

Yera Baraki u sarama guu ten min di ka win t̄ambu n̄ar̄abun suba w̄aku (10.000) te ta n̄un sw̄i.

15 Ye ba Siser̄a ka win tabu kowobu ka win tabu kek̄eba w̄ari, Yinni Gusun̄o u dera Siser̄an t̄an be, ba burisina Barakin wuswaāo. Ma Siser̄a u sara win kek̄en di u duka sua ka naasu.

16 Baraki u Siser̄an tabu kowobu ka win tabu kek̄eba naa gira sere Haros̄eti Goimūo. Ma ba bu go be kpuro ka takobi. Baa ben turo bañ deri.

17 Adama Siser̄a u duka sua u da u kukūa Heb̄ēe Kenin kur̄o wi ba m̄o Yaelin kuu bekurugir̄o, domi Heb̄ēe ka Yabini, Hasorin sun̄o ba n̄ōsinam̄o.

18 Yaeli u yara u Siser̄a dam koosia u n̄ēe, a duuma n̄en yinni, a ku b̄erum ko.

Ma u dua kur̄o win mi, ma kur̄o wi, u bekuru sua u n̄un wukiri.

19 Yera Siser̄a u n̄ēe, a suuru koowo, a man nim k̄ēȳo n̄o. Nim n̄aru ga man m̄owa.

Ma kur̄o wi, u bom bw̄aru sua u n̄un w̄ē u n̄ara. Yera u k̄pam n̄un bekuru wukiri.

20 Siser̄a maa n̄ēe, a ȳro dii k̄ann̄ow̄o. Goo ù n̄ na u nun bikia, u n̄ēe, goo w̄ãa mini? A n̄ēe, aawo.

21 N deema Siser̄a u wasire too, ma u dweeya mam mam. Yera Yaeli, Heb̄ēen kur̄o wi, u kurun sii d̄eka sua ka matalaka u dur̄o wi susi s̄ēe u sii d̄eka ye k̄pare win baa saburon deedeeru. Ma ya girari tem̄o. Ma dur̄o wi, u gu.

22 N wee, saa ye s̄ōo, Baraki u Siser̄a naa gire. Ye Yaeli u yara u n̄un senn̄o da u n̄ēe, a na, kon nun dur̄o wi s̄ōsi wi a kasu.

U dua kur̄o win kuru mi, u wa wee, Siser̄a u kp̄i u guu, sii d̄eka gire win baa saburōo.

²³ Dɔma te, Gusunɔ u dera Isireliba ba Yabini, Kananiban sunɔ kawa.

²⁴ Yen biru ba ra n ka nùn tabu m̀wa sere ba ka nùn taare mam mam ba go.

Deborā ka Barakin womu

5

¹ Dɔma tera Debora ka Baraki Abinɔamun bii ba womu geni kua ba nɛɛ,

² i Yinni Gusunɔ siaro domi Isireliban wirugibu ba g̃ru doke bu tabu ko. Tambu kpuro ba maa tii w̃ bu ka bu sw̃i.

³ I nɔwɔ bɛɛ sinambu, i swaa dakio bɛɛ tem ỹrobu.

Na kon Gusunɔ, Isireliban Yinni tɔma ka womusu.

⁴ Yinni, sanam mɛ a sarama Seirin guurun di Edamun temɔ,

tem mu ỹira,
guru winu g̃sira nim,
ma gura na.

⁵ Guu bakanu nu ỹira wunɛ Gusunɔ Isireliban Yinnin wuswaaɔ, wunɛ wi a tii s̃ɔsi Siɔniɔ.

⁶ Sangaa, Anatin biin waati s̃ɔɔ, ka maa Yaelin saa s̃ɔɔ, goo ku ra s̃i swaa dos̃ɔ.

Be ba gam d̃ɔɔ, swaa kisiya ba ra ka de.

⁷ Wirugii goo sari wi u dam m̃ Isireliba s̃ɔɔ, sere nɛ Debora na ra ka seewa nge ben m̃ero.

⁸ Sanam mɛ ba Gusunɔ deri ba b̃nu s̃aam̃, saa yera ba bu tabu w̃rima.

Adama baa ben tambu ñr̃ɔbun suba weeru (40.000) s̃ɔɔ,

goo sari wi u t̃er̃eru ñ kun mɛ yaasa m̃.

⁹ N'en gõru ga dora Isirelin wirugibun sã,
ka be ba tii wẽ bu ka tabu ko.

I Yinni Gusunõ takaru koowo.

¹⁰ Bεε sinambu, bεε be i keteku kpikinu sɔni,
i gari yi kparo.

Bεε gobigibu, bεε be i sã beku buranu wɔllo,
i yi geruo.

Bεε maa bwẽebwẽebu, bεε be i ka naasu sĩimɔ,
i yi wonwɔ.

¹¹ I swaa dakio.

Dakɔban bɔkuɔ tamba Yinni Gusunɔn nasaran
womusu mɔ,

ye u Isireliba wẽ.

Yen biru Yinni Gusunɔn tambu ba sarama
ba da ba wãa ben wusɔ.

¹² A seewo, Debora, a tabun womu ko,
a n ka sun gbiye.

A seewo, Baraki, Abinɔamun bii,
a ka wunen yobu wurama.

¹³ Isireliban sukum ba damgibu kamia.

Yinni Gusunõ u dera na nasara wa tabu durɔbun
wɔllo.

¹⁴ Be ba Amalekiba kamia,

ba na Efaraimuban tem di.

Benyamεεba ba maa bu swĩ.

Wirugiba na Makirin bweserun di.

Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.

¹⁵ Isakariban wirugibu ba ka Debora yõra.

Ma ben tambu kpuro ba Baraki swĩ.

Ba duki na wɔwa mi.

Adama Rubeniba bañ nɔɔ tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

¹⁶ Mban sɔna ba yãanu sine.

Ba kĩa bu kparobun nɔɔ nɔ be ba nu sokumɔ?

Meya Rubeniba bañ nɔɔ tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

¹⁷ Galadigibu ba sina Yuudenin guruɔ.

Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sine.

Asɛɛba ba maa sɔ

nim wɔ̄kun bera gia ka gen goorɔ, baɲ nɛ.

¹⁸ Adama Sabuloniba ka Nɛfitaliba

ba tii doke kari sɔɔ tabu gberɔ.

¹⁹ Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakio

daarun bɔkuɔ te ba mɔ Mɛgido.

Adama baɲ bu kamie bu sere ben arumani gaa
gura.

Baa sii geesu baɲ wa ba sue.

²⁰ Wɔ̄llun diya kperi yi ka Siser a tabu kua.

Yi wɔ̄awa yin swɛɛ sɔɔ saa ye yi ka nùn sannamɔ.

²¹ Kisionin daaru te ta wɔ̄a yellun di,

ten nim mu seewa mu bu gura.

Su se su tabu wɔ̄ri ka wɔ̄rugɔru.

²² Siser a tabu kowobu ba duki doona.

Ben dumin naasun wɔ̄kinu nɔɔra.

²³ Yinni Gusunɔn gɔrɔdo u gerua u nɛɛ,

i Mɛrosi bɔrusio,

i yen tɔmbu bɔrusio.

Domi baɲ nɛ ka wɔ̄rugɔba sannu

bu ka Yinni Gusunɔ somi.

²⁴ Kaa domaru wa, Yɔ̄eli, Hebɛɛ Kenin kurɔ.

Kaa domaru wa, Yɔ̄eli,

n kere kurɔbu gabu be ba wɔ̄a kunɔ.

²⁵ Siser a u nun nim bikia, ma a nùn bom wɛ̄.

A ka nùn naa bom gum naawa gbɛ̄ɛ bɛɛregiru sɔɔ.

²⁶ A kurun sii deka sua ka nɔm dwaru.

Ma a matalaka sua wunen nɔm geuɔ.

A Siser a kpare a win baa saburosu yabura.

²⁷ Siser a u dwiia u kpuna wunen naasɔ.

Mi u kpĩ mi, miya u gbiisi.

28 Siseran mero u mɛɛra fɛnɛntin di
u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
amɔna win tabu kɛkɛ yaɲ ka tunumɛ.
Mba n kua win dumi yi ka tɛ mɛ.

29-30 Win bwāa bwisigiba nùn sɔɔwa ba nɛɛ,
ba arumani gura ba bɔnu mɔwa,
kpa tabu kowo baawure u wɔndia turo
n̄ kun mɛ yiru sua.

Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin sɔ,
ka yabe ni ba sɔma dokea.

N deema mɛya win mero u maa tii sɔɔmɔ.

31 Yinni Gusunɔ, a de wunɛn yiberɛba kpuro bu gbi
nge Sisera.

Adama be ba nun kī, ba n ballimɔ nge sɔɔ wii wɔllun
sɔɔ.

Yen biruwa tem mɛ, mu b̄ari yendu wa wɔɔ
weeru.

Madianiba

ba Isireliba n̄ni sɔɔwa

6

1 Yen biru Isireliba ba kpam kua ye yaɲ Yinni
Gusunɔ dore. Ma u bu Madianiba n̄mu sɔndia sere
wɔɔ nɔɔba yiru.

2 Madiani be, ba bu dam d̄aremɔ gem gem. Yen
sɔna Isireliba ba da ba kuku yenu kua kpee baaba
sɔɔ ka kpee w̄rusɔ guunun bera gia.

3 Isireliba b̄a n ben d̄ianu duura, Madiani be, ka
Amalekiba ka bwesenu ganu saa sɔɔ yari yerun di,
ba ra n̄ewa bu bu w̄ari.

4 Kpa bu ben sansani gira Isireliban gbeaɔ, bu
ben d̄ia ni kpuro sanku sanku, bu ka da sere Gasan
b̄okuɔ, kpa bu maa ben yaa sabenu gura. Ba ku ra
bu ḡaanu derie ni ba koo di.

⁵ Ba ra nɛwa ka ben yaa sabenu ka ben kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben yooy-oosu bañ geeru mɔ. Ba ra nɛwa tem mɛ sɔɔ bu ka mu sanku,

⁶ kpa bu Isireliba deri nɔni swāaru sɔɔ. Yera n dera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nùn soka.

⁷ Sanam mɛ ba nùn soka Madiani ben sɔ,

⁸ u bu win sɔmɔ goo goria wi u bu sɔɔwa u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyammɛ.

⁹ U bɛɛ wɔra ben nɔman di ka sere maa be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro nɔman di. Ma u be kpuro gira bɛɛn wuswaan di. U ben tem mwa u bɛɛ wɛ.

¹⁰ U bɛɛ sɔɔwa ma wiya Gusunɔ bɛɛn Yinni. Yen sɔ, i ku Amɔreban bũnu sã bèn temɔ i wãa. Adama in win gere mem nɔɔwɛ.

Gusunɔ u Gedeoni gɔsa

u ka Isireliba faaba ko

¹¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔn gɔrado u na Ofarɔɔ u sina dāru garun nuurɔ. Dãa te, ta sãawa Yoasigiru wi u sãa Abiesɛɛn bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soomɔ dãa bii gama yerɔ Madianiba bu ku raa ka nùn wa.

¹² Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u tii Gedeoni sɔɔsi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, tabu durɔ dangii wunɛ, Yinni Gusunɔ u ka nun wãa.

¹³ Gedeoni u nùn wisa u nɛɛ, nɛn yinni, Yinni Gusunɔ ù n wãa ka bɛɛɛ, mba n kua yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban sɔna u ku ra maa sɔm maamaakigia ko ye bɛɛn baababa ba sun sɔɔwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. Tɛ wee, u sun Madianiba nɔmu sɔndia u deri.

14 Ma Yinni Gusunɔ u nùn mɛɛra u nɛɛ, a doo ka wunen dam kpuro a Isireliba wɔra Madianiban nɔman di. Nɛna na nun gɔra.

15 Gedeoni u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, swaa yerà kon kpe n ka Isireliba faaba ko, domi Manasen bweseru sɔɔ, nɛn tɔmba ba bwɛɛbwɛɛru bo. Nɛna na maa sãa yãkabu nɛn baan yɛnuɔ.

16 Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, ka mɛ, ko na n ka nun wãa. Madianiban dam mu koo ko nge tɔn turogim kpa a bu sɛsuku.

17 Gedeoni u nɛɛ, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, a man yĩreru garu sɔɔsio te ta gerumɔ ma wunɛ Gusunɔwa a ka man gari mɔ.

18 Na nun kanamɔ a ku doona minin di sere n ka wurama wunen mi ka nɛn kɛru kpa n nun tu wɛ.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, to, kon nun ma sere a ka wurama.

19 Ye Gedeoni u da yɛnuɔ u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tenagim u ka pɛɛ kua ye yañ seeyatia mɔ. U yaa ye doke bireru sɔɔ, ma u kpee tɔm doke wekeru sɔɔ u ka na u nùn ye kpuro yiya dãa ten nuurɔ.

20 Gɔrado wi, u nɛɛ, a yaa ye ka pɛɛ ye suo a sɔndi kpee tenin wɔllɔ kpa a kpee tɔm mɛ wisi yen wɔllɔ.

Ma u kua mɛ.

21 Gɔrado wi, u yaa ye ka pɛɛ ye baba ka win dɛka ye u nɛnin sɛru. Ma dɔɔ u yarima kpee ten min di u yaa ye ka pɛɛ ye mwa. Yera Gedeoni u gɔrado wi bia.

22 Saa yera u tuba ma Yinni Gusunɔn gɔradowa ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na kam kua, domi na wunen gɔrado wa nɔni ka nɔni.

23 Adama Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a wunen laakari kpĩiyɔ, a ku berum ko, añ gbimɔ.

24 Ma Gedeoni u nùn yāku yeru bania mi, ma u tu yīsiru kã, Yinni Gusunə u ra bəri yendu wē. Yāku yee te, ta wāa mi sere ka gisə Ofarə Abiesεεban temə.

Gedeoni u būu wi ba m̀

Baalín yāku yeru sura

25 Wōku tee te sɔɔra Yinni Gusunə u maa Gedeoni sɔɔwa u nεε, a wunen baan naa kineru suo ka naa kineru garu te ta wɔɔ nɔɔba yiru m̀, kpa a būu wi ba m̀ Baalín sãa yee te sura te wunen baa u m̀ mi, kpa a ten būu dāa te ta gire mi wuka.

26 Kpee tenin wəlləwa kaa man yāku yeru bania nge mε ba ra ko, kpa a naa kineru yiruse te sua a ka yāku dɔɔ mwaararugiru ko ka būu dāa te a wuka mi.

27 Ma Gedeoni u tambu wəkuru gɔsa win səm kowobu sɔɔ u da u kua ye Yinni Gusunə u nùn yiire. Adama yèn sɔ u win baan yenugibu ka wuugibun berum m̀, uñ ye kue sɔɔ sɔɔ. Wōkura u ye kua.

28 Ye wuugiba seewa buru buru yellu, ba wa wee, ba būu wi ba m̀ Baalín yāku yeru sura, ma ba ten būu dāru wuka, ma ba naa kineru yiruse te go ba ka yāku dɔɔ mwaararugiru kua sãa yee kpaa te ba gira mi sɔɔ.

29 Yera ba bikianamə ba m̀, wara u yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka nə. Ma ba nua ma Gedeoni, Yoasin biiwa u ye kua.

30 Ma ba Yoasi sɔɔwa ba nεε, a wunen bii yarama su nùn go, domi u būu wi ba m̀ Baalín yāku yeru sura, u maa ten būu dāru wuka.

31 Yoasi u be ba yɔ mi kpuro sɔɔwa u nεε, beɛya i ko Baali sanna? Beɛya i ko nùn faaba ko? Baawure wi u nùn məruru bara, u koo gbi yam mu sere sãra. U

n sãan na Gusunɔ, i de u ka tii yina. Domi win sãa yera ba sura.

³² Saa dɔma ten diya ba Gedeoni soka Yerubaali yèn sɔ Yoasi u nɛɛ, bu de Baali u ka tii yina, domi win yãku yera ba sura.

Gedeoni u Gusunɔ

yĩreru bikiamo

³³ Yen biru Madianiba kpuro ka Amalekiba ka bwese ni nu wãa sɔɔ yari yeru gia ba menna ba Yuudɛni tɔbura ba ben sansani gira wɔwɔa ye ba ra soku Yisireli.

³⁴ Ma Yinni Gusunɔn Hunde u Gedeoni yɔɔwa. Ma u kɔba wura u ka Abiesɛɛba soka bu nùn swĩ.

³⁵ Ma u Manaseba kpuro sokusia ka Aseɛba ka Sabuloniba ka Nɛfitaliba. Ma be kpuro ba na ba menna sannu, ba nùn swĩ.

³⁶ Yera Gedeoni u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, à n kaa Isireliba faaba kon na saa nen min di nge me a gerua, a man yĩreru sɔɔsio.

³⁷ Wee, kon yãa san sini yi temɔ alikama soo yerɔ. N n kua bururu, dirum mù n wãa yãa san si tɔna sɔɔ, kpa alikama soo yee te kpuro ta n gbere, sanam me sɔɔra kon gia ma geema, kaa Isireliba faaba kowa saa nen min di nge me a gerua.

³⁸ Ma n kooru me. Sisiru u seewa buru buru yellu u yãa san si gama ma sin nim mu gbɛɛ yoruku yiba.

³⁹ Ma Gedeoni u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, a de n ka nun gari ko nɔn tee teni. Na kĩ a maa man yĩreru sɔɔsi ka yãa san si. A de si tɔna su n gbere kpa alikama soo yee te, ta n kakoru sãa baama.

⁴⁰ Ma Gusunɔ u kua me wɔku te. Yãa san si tɔna su gbere, ma alikama soo yee te, ta kakoru sãa.

*Gedeoni ka win t̄mbu
gooba wun̄bu*

7

¹ Ma Gedeoni wi ba maa m̄ Yerubaali, wi ka win t̄mbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira ȳeru ge ba m̄ Harodun b̄kū. Madianiban sansani ya maa w̄a ben s̄o ȳesan n̄m geu gla w̄wa gaa s̄o guu te ba m̄ M̄ren b̄kū.

² Yera Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄o wa u n̄e, wun̄n t̄n be, ba dabi too. N̄a n bu Madianiba n̄mu b̄ria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Bañ koo maa man siara.

³ Yen s̄o, a doo a kpara t̄n be s̄o, a n̄e, baawure wi u nande ma b̄rum n̄n m̄, u ḡsira saa Galadi minin di u wura ȳenū. Ma t̄mbu n̄r̄bun suba yenda yiru (22.000) ba ḡsira ba wura.

Ma n tie t̄mbu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000).

⁴ Ma Yinni Gusun̄o u maa Gedeoni s̄o wa u n̄e, ka m̄, t̄n be, ba dabi too. A ka bu doo daar̄. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na n̄e, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na n̄e, uñ ka nun d̄o, wiya kun d̄o.

⁵ Yera Gedeoni u dera t̄n be, ba da daar̄. Miya Yinni Gusun̄o u maa n̄n s̄o wa u n̄e, be ba nim s̄ka ka n̄ma ba n̄ra, a bu wunano ka be ba yiira ba n̄o girari daar̄.

⁶ Be ba ka n̄ma nim s̄ka ba n̄ra, ben geera kuawa t̄nu gooba wun̄bu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka n̄ra.

⁷ Ma Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄o wa u n̄e, wun̄n ka t̄mbu gooba wun̄bu be ba nim s̄ka ba ka n̄ra mi, b̄en n̄mūra kon Madianiba b̄ri, n ka b̄e faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura ȳenū.

⁸ Ma Gedeoni u dera tən be kpuro ba gəsira ma n kun mə tambu gooba wunəbu ye. Adama u dera ba dīanu ka kəbi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya wāa wəwaa ma Isireliba ba maa wāa yen gungurə.

Nasaran yīreru

⁹ Ye n kua wōkuru, Yinni Gusunə u Gedeoni sōwa u nεε, a seewo a da a Madianiban sansani wəri domi na nun ye nōmu beria.

¹⁰ À n maa berum mən na, a ka da mi, a gina doo mi, wunε ka wunen bōo Pura,

¹¹ kpa i nə ye ba gerumə, kpa i dam wa i ka da i bu wəri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kōsun bōkuə.

¹² Madianiba ka Amalekiba ka bwese ni nu na saa sōo yari yerun di ba teriewa wəwa ye sōo nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mə, su dabiwa nge yani seeri yi yi wāa nim wōkun goorə.

¹³ Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durə goo u win beruse sōomə dosu ge u kua. U nεε, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wəri beεε Madianiban sansanin kuu teerə ya tu fuka ta wəruma.

¹⁴ Win beruse wi, u nùn sōwa u nεε, n n̄ mə gāa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunəwa u nùn beεε Madianiba ka besen sansani kpuro nōmu beria.

¹⁵ Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunə siara. Ma u gəsira u wura win sansaniə u nεε, i seewo domi Yinni Gusunə u beε Madianiba nōmu beria.

Gedeoni u Madianiba kamia

16 Gedeoni u win t̄ambu gooba wun̄abu (300) ye b̄onu kua wuunu ita. Ma u ben baawure k̄aba w̄e ka wekeru t̄e s̄o wii b̄anda w̄a.

17 U bu s̄o wa u n̄e, ì n deema na ben sansani turuku kua i man m̄erio s̄a s̄a kpa i ko nge m̄e na m̄.

18 Saa ye n̄e ka be sa w̄a sannu sa b̄esen k̄abi wura, saa yera i ko i maa b̄egii wura kpa sa n ka sansani ye sikerene kpa i n gb̄asukum̄o i n m̄, Yinni Gusun̄o u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

19 W̄oku suunu s̄o, saa ye wuu k̄sobu ba ra k̄osine, yera Gedeoni ka win t̄on be ba w̄a win mi, ba tura sansani yen k̄onn̄o w̄o. Ma ba ben k̄abi wura ba weke ni k̄suka ni ba n̄eni mi.

20 Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen k̄abi wura, ma ba ben wekenu k̄suka. Ba wii b̄an ni sua ka n̄m dwaa ma ba k̄abi n̄eni ka n̄m geu. Ba yi wuram̄o, ma ba gb̄asukum̄o ba m̄, Yinni Gusun̄o u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

21 Ben baawure u ka ȳ win ȳra yer̄o ba sansani ye sikerene. Ma wer̄o be kpuro ba duku dukubu m̄ò ka n̄ogiru. Ma ben gaba kpooru so ba doona.

22 Sanam m̄e t̄ambu gooba wun̄abu ye, ya yen k̄abi wuram̄o yera Yinni Gusun̄o u dera wer̄o be kpuro ba goonam̄o ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere B̄eti Sit̄o ye ya w̄a Sereran bera gia Ab̄eli Meholan deedeeru Tabatin b̄kuo.

23 Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa N̄efitaliba ka Āseba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa sw̄i.

24 U maa ḡra Efaraimuban guunun beri berika kpuro s̄o u n̄e, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudenin t̄abus̄o sere n ka girari B̄eti Bar̄o.

Yera Efaraimuba kpuro ba mænna ba da ba swaa bura Yuudenin tɔbusun di sere n ka girari Beti Baraɔ.

²⁵ Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba mɔ Orebu ka Seebu. Ba Orebu gowa kpee saara gaan wɔllɔ, ma ba ye soka Orebutun kpee saara. Ba maa Seebu go dāa bii gama yerɔ, ma ba te soka Seebun dāa bii gama yeru. Yen biru ba maa Madianiba naa swīi. Ma ba ka Orebu ka Seebun winu na Gedeonin mi Yuudenin guruɔ.

Efaraimuba

ba ka Gedeoni mɔru kua

8

¹ Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni sɔwa ba nɛɛ, mban sɔna a sun kua mɛ, aɲ sun soka su nun somi sanam mɛ a dɔɔ a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba nɔn gerusi gem gem.

² Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, tɔn be i naa gira i go mi, i kua n kere ye Abiesɛɛba be ba sāa nɛn tiin tɔmbu ba kua.

³ Bɛɛya Gusunɔ u Madianiban sinam beni Orebu ka Seebu nɔmu beria. N n mɛn na, taa bi na kua buɲ gāanu tura bi bɛɛ i kua sɔɔ.

Ye u bu sɔwa mɛ, yera ben mɔru ya sure.

Gedeoni u da

Yuudenin sɔɔ yari yeru gia

⁴ Yen biruwa Gedeoni u na Yuudeninɔ u ye tɔbura wi ka win tɔmbu gooba wunɔbu (300) ye. N deema ba wasire. Adama ka mɛ, ba werɔ be naa swīi.

⁵ Ye ba tura Sukɔtuɔ yera u Sukɔtugii be sɔwa u nɛɛ, na bɛɛ kanamɔwa i man dīanu kɛɛyɔ baa fiko nɛn tɔn be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa

maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa swĩiwa.

⁶ Ma Sukõtugibun wirugiba nùn wisa ba nεε, mban sōna sa ko wunen tabu kowobu dīanu kē. In̄ Sebaki ka Salumuna nōma tura gina.

⁷ Ma Gedeoni u nεε, too, yañ taare. Sanam mε Yinni Gusunō u man Sebaki ka Salumuna nōmu beria, sāki ka awĩin seniya kon ka bεε so.

⁸ Min diya u da Penueliō. Ye u tura mi, gāa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba nùn wisa nge mε Sukõtugiba wisa.

⁹ Ma Gedeoni u Penueligibu sōwa u nεε, nà n nasara wa ma na gōsirama na wee, kon bεen gidambisa ye sura.

¹⁰ N deema Sebaki ka Salumuna ba wāa Kaakorio ka ben tabu kowobu bèn geera sāa nōrōbun suba wākura nōbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sō, be ba na saa sō yari yerun di. Domi ba ben nōrōbun suba wunaa teeru (120.000) go.

¹¹ Gedeoni u swaa mwa ye ya gbaburu bεwe, Nōbaki ka Yogbean sō yari yeru gia. Ma u da u tən be wəri Kaakorio subaru sō ban̄ ka baaru.

¹² Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swĩi u mwεerima. U ben tabu sīa ye kpuro burisina.

¹³ Ye u gōsirama u wee, u kpawa ka Heresio ye ya wāa gungunun baa sō.

¹⁴ Ma u Sukõtun bii aluwaasi goō mwa, u nùn gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u nùn Sukõtun guro gurobu ka yen wirugibun yīsa yorua tōnu wata ka wākura nōbu ka yiru.

¹⁵ Ma u da u Sukõtugii be deema u nεε, Sebaki ka Salumuna be wee, bèn sō i man kem sōwa i nεε, mban sōna i ko i nēn tabu kowobu be ba wasira

dĩanu kě. Domi sañ Sebaki ka Salumuna noma tura gina.

16 Ma u wuu gen guro gurobu mwεεra u bu seeyasia ka saki ka awĩin seni.

17 Yen biru u Penueligibu go go, ma u ben gidambisa sura.

18 Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nεε, durɔ be i go Tabori mi, amona ba saa.

Ba nùn wisa ba nεε, ba ka nun weenεwa, ba saa nge sina bibu.

19 Yera u nεε, nen maaba mi, nen mero tuosibun tii tii. Na b̄rua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ì kun daa bu go, nañ bεε goomɔ.

20 Ma u win bii yeruma Yetεε s̄ɔwa u nεε, a seewo a bu go.

Adama bii durɔbu ge, gañ gen takobi womε berum s̄ɔ. Domi un̄ gina kp̄a.

21 Yera Sebaki ka Salumuna ba nεε, wunen tii a seewo a sun go. Domi tɔn durɔn tiiwa u koo kp̄i u yen bweseru ko.

Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura ȳaa ni nu w̄aa ben yooyoosun w̄iɔn kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua

win w̄aa d̄aakiru s̄ɔ

22 Yen biru Isireliba ba Gedeoni s̄ɔwa ba nεε, wuna kaa ko beɛn wirugii, wunε ka wunen bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun w̄ara Madianiban noman di.

23 Gedeoni u bu wisa u nεε, nañ m̄ɔ beɛn wirugii, nen bibu bañ maa m̄ɔ beɛn wirugibu. Yinni Gusunɔwa u koo ko beɛn wirugii.

24 Adama kon bæε gãa teenu kana. I de bæεn baawure u man swaa tonkunu wẽ ni i werɔbu mwaari.

N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mɔ, domi ba sãawa Isimεlin bweseru.

25 Ba nεε, sa ko nun wẽ ka nuku tia.

Yera ba bekuru garu tɛria tɛ sɔɔ be kpuro ba swaa tonku ni kpɛε ni ba werɔbu mwaari mi.

26 Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni wẽ mi, nin bunum mu tura kilo yɛndun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yãa ni nu raa wãa ben yooyoosun wĩinɔ.

27 Ma u bwãaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraɔ. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba da ba gu sãamɔ. Ma ga ra kua Gedeoni ka win tɔmbun yina.

28 Taa bi sɔɔ, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem mε, mu wãa bɔri yendu sɔɔ wɔɔ weeru sere Gedeoni u da u ka gu.

29 Saa ye sɔɔra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yɛnuɔ.

30 U bii tɔn durɔbu marawa wata ka wɔkuru, domi win kurɔba dabi.

31 Win kurɔ tanɔ wi u wãa Sikεmuɔ u maa nùn bii tɔn durɔ marua, wi ba yĩsiru kã Abimεleki.

32 Gedeoni u tɔkɔ kuawa kɔɔ kɔɔ ma u gu. Ba nùn sika win tundo Yoasin sikirɔ Ofaraɔ, Abiesεεban temɔ.

33 Win gɔɔn biru Isireliba ba kpam Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba bũu ni ba mɔ Baaliba sãamɔ. Ma ba Baali Beriti kua ben bũu.

³⁴ Bañ maa Gusunə ben Yinni yaaye wi u raa bu wəra ben yiberəban noman di be ba bu sikerene kpuro.

³⁵ Meya bañ maa Gedeonin tambu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron sō.

9

Abimelēki u kua Sikemugibun kparo

¹ Yen biruwa Abimelēki, Gedeonin bii, u da Sikemuə win dwaanibun mi, u ka bu gari kua.

² U nεε, i doo i Sikemun wirugibu bikia, mba ba kīru bo, Gedeonin bibu wata ka wəku te kpuro ta n sāa ben kparobu? Nge tən turowa ba kī. I de bu yaaya ma nena na sāa ben mero bisi wi ba bu marua.

³ Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikemun wirugii be sōwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam yèn sō u sāa ben mero bisi.

⁴ Ba nùn sii geesun gobi wata ka wəkuru wē yi ba sua Baali Beritin sāa yerun di. Ka gobi yiya u tən garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba nùn swī.

⁵ U da win tondon yenuə Ofaraə, ma u win tundo turosibu wata ka wəku te go kperu garun wəllə ma n kun mə ben dāako Yotamu wi u da u kukua.

⁶ Ma Sikemugibu kpuro ka Milon yenugibu ba da ba menna Sikemu mi, dāa bakaru garun nuurə kpee te ba giran bəkuə, ma ba Abimelēki wi kua ben kparo.

Yotamun məndu

⁷ Ye Yotamu u gari yi nua, u da u yōra guuru wəllə te ba mē Garisimu u nəəgiru sua u gbāra u nεε, i nen gari swaa dakio bεε Sikemugibu, kpa Gusunə u maa bεegii swaa daki.

⁸ S̄s̄o teeru d̄ānu m̄enna nu sun̄o kaso da wi u koo bandu di nin suunu s̄o. Nu d̄āa te ba m̄ò olifi deema nu n̄e, a de a ko b̄eɛn sun̄o.

⁹ Adama olifi ye, ya n̄e, nañ n̄en gum kobu derim̄o n ko b̄eɛn sun̄o, domi m̄ena ba ra ka t̄onu w̄alle sue kpa bu m̄aa ka mu Gusun̄o b̄eɛɛ w̄ɛ.

¹⁰ Ma nu d̄āa ye ba m̄ò figie deema nu n̄e, a na a ko b̄eɛn sun̄o.

¹¹ Adama figie ye, ya nu wisa ya n̄e, nañ n̄en bii geenu ka n̄en bam derim̄o n ko b̄eɛn sun̄o.

¹² Ma d̄āa ni, nu m̄aa da res̄em mi, nu ye s̄ōwa nu n̄e, a na a ko b̄eɛn sun̄o.

¹³ Adama res̄em ye, ya nu wisa ya n̄e, nañ n̄en tam derim̄o n ko b̄eɛn sun̄o, domi tam m̄ena mu Gusun̄o ka t̄ambu nuku dobu w̄ɛm̄o.

¹⁴ Saa yera d̄āa ni kpuro nu m̄aa da nu aw̄i deema nu n̄e, a na a ko b̄eɛn sun̄o.

¹⁵ Ma aw̄i yi, yi d̄āa ni wisa yi n̄e, ì n k̄i n ko b̄eɛn sun̄o ka gem, i na i kuke n̄en k̄k̄ar̄o. Ma n kun m̄e, d̄s̄o u koo yari saa n̄en min di, kpa u Libanin d̄āa baka ni ba m̄ò s̄eduruba mwa.

¹⁶ Ma Yotamu u kpam n̄e, t̄ɛ na b̄eɛ bikiam̄o, ye i Abimeleki kua b̄eɛn kparo mi, i ye kuawa ka nuku tia murafitiru sari? I b̄eɛn tundo Gedeoni ka win ȳenugibu t̄on geeru s̄ōsi? I n̄n kua nge m̄e u b̄eɛ kua?

¹⁷ Domi n̄en tundo u b̄eɛ sanna, u win w̄āaru kari b̄arie ye u ka b̄eɛ w̄ara Madianiban n̄oman di.

¹⁸ B̄eɛ wee, i n̄en tondon ȳenugibu seesi gis̄o ma i n̄en maabu wata ka n̄ōba n̄ne mw̄era i go kperu garun w̄allo. Ma i win yoo t̄on kur̄on bii Abimeleki kua b̄eɛ Sik̄emugibun kparo ȳen s̄o u s̄āa b̄eɛn m̄ero bisi.

¹⁹ T̄ɛ ye i Gedeoni ka win ȳenugibu kua mi, ì n ye

kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusunɔ u de beε ka Abimeleki i n wāasinε ka nuku dobu.

²⁰ Adama yà kun sāa mε, u de dɔɔ u yari Abimelekin min di u beε Sikemugibu ka Milon yenugibu mwa, kpa dɔɔ u maa yari beε Sikemugibu ka Milon yenugibun min di u Abimeleki mwa.

²¹ Yen biru Yotamu u duka sua u doona min di, u da u sina Berio yèn sɔ u win mɔɔ Abimelekin berum mɔ.

Sikemugibu

ba Abimeleki seesi

²² Abimeleki u Isireliba kpara wɔɔ ita.

²³ Yen biru Gusunɔ u dera Abimeleki ka Sikemugibu ba ku ra nɔɔsinε. Yen sɔna tɔn be, ba Abimeleki seesi.

²⁴ Yeni ya koorawa kpa Abimeleki ka Sikemugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka wɔkuru go mi, bu ka yen nɔni swāaru wa. Domi be kpurowa ba nɔɔ tia kua ba ka bu go.

²⁵ Sikemugibu bu ka Abimelekin waaru go, yera ba tɔmbu gabu berua guunu wɔllɔ. Tɔn be, bà n goo wa u sarɔ mi, kpa bu yēro sēre bu win yānu mwa. Yera ba da ba ye Abimeleki sɔɔwa.

²⁶ Sɔɔ teeru Gaali, Ebedin bii, u da Sikemuɔ, wi ka wigibu. Ma Sikemugibu ba nùn tii wē.

²⁷ Yera ba da ben gbeaɔ ba resamba sara ba gama ma ba tɔɔ bakaru kua. Ba da ben bɔu dirɔ ba di ba nɔra ma ba Abimeleki bārusi.

²⁸ Gaali u Sikemugibu sɔɔwa u neε, mban sɔna beεε Sikemugibu sa ko ka wura Abimeleki u sun taare. Wara ra n Abimeleki. N n Gedeonin bii ro? N n Sebuluwa u sāa win tabu sunɔ ro? N n men na, i

de su besen sikado Hamari wiru kp̄iia wi u wuu ge sw̄i. Domi nan wa mban s̄na sa ko Abimeleki s̄a.

²⁹ B̄a n daa man kua wuu gen kparo, kon daa Abimeleki fukawa, kpa n n̄n s̄ n n̄e, u wureo u win tabu ȳanu sosi kpa u na u ka man w̄ari.

³⁰ Sanam m̄e Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u m̄aru besira.

³¹ Ma u t̄ambu ḡora asiri s̄o u n̄e, bu Abimeleki s̄o ma Gaali, Ebedin bii u tunuma u t̄ambu gari k̄em̄o bu ka wi Abimeleki fuka.

³² Yen s̄o, u de wi ka win t̄ambu bu da bu kuke w̄okuru yakaso,

³³ kpa u wuu ge w̄arima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge m̄e u k̄i.

³⁴ Ye n kua sisirun w̄okuru, yera Abimeleki u win tabu kowobu b̄onu kua wuunu n̄e, ma ba da ba kukua Sikemun biru.

³⁵ Saa ye Gaali ka win t̄ambu ba yarima wuu gen min di, yera Abimeleki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka n̄n w̄ari.

³⁶ Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu s̄ōwa u n̄e, a m̄erio nge m̄e t̄amba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u n̄n wisa u n̄e, guunun tirosa a waam̄o mi, n n̄ t̄ambu.

³⁷ Gaali u n̄e, ka gem, t̄amba ba saram wee guu te ta w̄aa suunu s̄on di. Ma gaba maa wee d̄aa bakarun beran di mi s̄roba ra sine.

³⁸ Saa ye s̄ōra Sebulu u n̄e, gari dori yi a raa maa saarim̄o mi ni? Yi a sun s̄ōwa a n̄e, wara ra n Abimeleki su ka de u sun taare. T̄e wiya wee mi, ka win t̄ambu be a gema mi. N n̄ m̄en na, i w̄arin̄o wun̄e ka wi.

39 Ma Gaali u gəsira u Sikemugibu menna u bu kpara ba ka Abimelēki tabu kua.

40 Adama u nùn kpana u duka sua. Ma Abimelēki u nùn naa gira u win tən dabiru mēera kua googookum, bu sere wuun gbāraran kənnə turi.

41 Ma Abimelēki u da u wāa Arumaə. Saa ye səəra Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikemugii be ba ka nùn yōra. Ma u nēε, bu ku raa maa wurama wuu mi.

42 Sisiru, Sikemugii be ba tie, ba səəru kua ba gbea dəə. Yera ba da ba ye Abimelēki sōwa.

43 Ma u win təmbu bənu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakasə. Ye ba Sikemugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu wəri.

44 Ma Abimelēkin tii ka wuu teeru ba da ba yō wuun gbāraran kənnəwə. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba wāa gbeaə mi deema ya bu go go.

45 Ma ba ka wuu gen təmbu tabu kua, sere sō u ka kpa. Ma u gen tii kəsuka mam mam u bəru wisi gen kpεεkpεεku wəllə u ka sōsi ma u gu bōrusi.

46 Sanam mε be ba wāa Sikemun tabu kowobun kariə, ba nua mε, yera be kpuro ba dua wəruə bū wi ba m̀ Beritin dirun temə.

47 Ma goo u na u Abimelēki sōwa u nēε, tamba wāa ba mēnne wəru ge səə.

48 Yera Abimelēki ka wigibu ba na guu te ba m̀ Saaməwə, ma u gbāa sua u ka dāa kāasa gaa bura u seru səndi. Yen biru u win bwāabu sōwa u nēε bu maa koowo nge mε.

49 Ma ben baawure u dāa kāasa bura u seru səndi ba ka nùn swīi. Ma be kpuro ba ben dāa ye sure wəru gen kənnəwə. Yen biru ba ye dōə doke. Ma Sikemugii be ba wāa wəru ge səə kpuro ba dōə

mwaara. Ba s̄awa t̄ambu n̄ar̄abu (1.000), kur̄abu ka dur̄abu.

Abim̄elekin ḡo

⁵⁰ Yen biru Abim̄eleki u maa da u wuu ge ba m̄d Tebesi w̄ari, u gu kamia.

⁵¹ N deema wuu ge s̄o, ba kuku yeru garu m̄o te ba bana. Ta s̄awa dii t̄era. Ten w̄oll̄wa wuu gen t̄ambu, kur̄abu ka dur̄abu kpuro ka gen wirugibu ba ȳōwa ba kuku.

⁵² Ma Abim̄eleki u kp̄ia u da dii t̄era yen b̄akuo u ka bu w̄ari. Sanam m̄e u w̄a ten k̄onn̄ō, u ka tu d̄ō s̄re,

⁵³ yera kur̄o goo u n̄n̄ n̄e bia kara u wiru k̄ora.

⁵⁴ Saa yera Abim̄eleki u aluwaasi wi u win tabu ȳanu s̄ōwa s̄ōwa u n̄e, a man wun̄en takobi s̄okuo n gbi kpa bu ku n̄e t̄n kur̄awa u man go.

Ma aluwaasi wi, u n̄n̄ ye s̄aka u go.

⁵⁵ Ye Isireliba ba wa Abim̄eleki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yenuo.

⁵⁶ M̄esuma Yinni Gusun̄o u ka Abim̄eleki k̄sie k̄sa ye u win tundo turosibu wata ka n̄ōba n̄e ye kua be u go.

⁵⁷ M̄eya Yinni Gusun̄o u maa Sik̄emugibu ben k̄sa ye ba kua k̄sie. Ma Yotamu, Gedeonin biin b̄ri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

¹ Abim̄elekin ḡon biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakar̄in bweseru s̄o u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa w̄awa Samirīo Efaraimun guunun bera gia.

² Wṣo yenda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika Samiri mi.

³ Tolan biru Yairi Galadigiwa u Isireliba kpara wṣo yenda yiru.

⁴ Bibu tɛna u mṓ, ben baawure ka win keteku. Wusu tɛna ba maa mṓ si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su wāawa Galadio.

⁵ Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba nùn sikua Kamṓwṓ.

Isireliba

ba kpam būu sāaru wəri

⁶ Yeniban biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunṓ dore. Ba da ba būu tən durṓ be ba mṓ Baaliba ka būu tən kurṓ be ba mṓ Asitaateba sāamṓ. Būu ni, nu sāawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amṓniba ka Mṓabuba ka Filisitiban būnu. Nge mɛya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunṓ deri, bañ maa nùn sāamṓ.

⁷ Yera win mṓru ya seewa u bu Filisiti be ka Amṓni be nṓmu sṓndia.

⁸ Ma ba Isireli be ba wāa Amṓreban temṓ Galadio, Yuudenin sṓo yari yeru gia mi nṓni sṓṓwa n ka kua wṣo yendu yiru sari.

⁹ Saa ye sṓṓ, Amṓniba ba maa Yuudenin daaru tṓbura ba da ba Yudaba wəri ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba nṓni sṓṓra.

¹⁰ Yera ba Yinni Gusunṓ nṓogiru sue ba nɛɛ, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wunɛ wi a sāa besen Yinni ma sa da sa būu ni ba mṓ Baaliba sāamṓ.

¹¹ Ma Yinni Gusunṓ bu wisa u nɛɛ, ye Egibitigibu ka Amṓreba ka Amṓniba ka Filisitiba,

¹² ka Sidonigibu ka Amalɛkiba ka Maoniba ba raa bɛɛ taare i sāa ben yobu, ma i man nṓogiru sue i

faaba kana, nañ bεε wurari ro? Nañ bεε wōre ben nōman di?

¹³ Adama wee, i man deri i būnu sāmō. Yen sō tē, nañ maa bεε somimō.

¹⁴ I doo i būu ni i sāmō mi faaba kana nu bεε wōra nōni swāa ten min di.

¹⁵ Ma ba nεε, sa yē ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge mε a kī. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisō.

¹⁶ Yera Isireli be, ba būu ni wuna ben suunu sōon di, ba Yinni Gusunō sāwa. Saa ye sōra u ben wōnwōndu wa, wahala ye ba bu mōn sō.

¹⁷ Ma Amōniba ba menna ba ben sansani gira Galadiō. Yera Isireliba ba maa begia gira Misipāō Galadin tem mi.

¹⁸ Ma ba wesiana ba nεε, wara u koo sun kpara su ka Amōniba wōri. Wi u kpīa u kua mε, yērowa u koo ko bεε be sa wāa Galadi mini kpuron kparo.

Yefite

11

¹ Durō goo u wāa Galadi mi, win yīsira Yefite. Durō wi, tabu durōn tiiwa. Galadiwa u nūn mara ka kurō tanō goo.

² Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurō. Sanam mε bii be, ba kpēa ba Yefite gira win tundon yenun di ba nεε, uñ tundon tubi dimō domi u sāawa kurō tanō bii.

³ Ma Yefite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wāa Tobuō. Ma u garu koo sariba menna u ka tambu wōraa daamō.

⁴ Yen biru Amōniba ba Isireliba wōri.

5 Sanam mε tabu swĩa, yera Isireliban guro gurobu be ba wāa Galadiō ba da ba Yefite deema Tobu mi.

6 Ba nεε, a na a ko besen kparo su ka Amōniba wōri.

7 Yera u guro guro be sōwa u nεε, nε wi na sāa besen yiberε? N n̄ bεε i man gira saa nen tondon yēnun di? Yēn sō i wāa wahala sō, n n̄ yen sōna i man somiru kanamō?

8 Ma Galadigii be, ba n̄n wisa ba nεε, geema, yen sōna sa na wunen mi, a sun kpara su ka Amōniba tabu ko. Yen biru kpa a n sāa besen kparo, besε be sa wāa Galadin bera mi.

9 Yefite u bu wisa u nεε, i n ka man da sa Amōniba tabu wōri, ma Yinni Gusunō u dera sa bu kamia, nena kon ko besen kparo ka gem?

10 Ma tōn be, ba n̄n wisa ba nεε, Yinni Gusunōwa ko n sāa besen seeda sà kun kue ye sa gerua.

11 Yera Yefite u ka bu da, ma ba n̄n kua ben kparo. Saa ye sōra u win gari yi kpuro Yinni Gusunō saaria Misipaō.

Gari yi Yefite

u Amōniba sōwa

12 Yera Yefite u Amōniban sina boko gōria u nεε, mba n sun mōsine nε ka wunε, a ka nen tem tabu wōrimō.

13 Ma sina boko wi, u n̄n wisa u nεε, sanam mε Isireliba ba wee Egibitin di, ba nen tem mwa saa daa te ba mō Aanōn di n ka girari daa te ba mō Yabōkuō ka Yuudenin wōwaō. Yen sō, i sun besen tem wesio ka besen tii. I n kua mε, sannō maa sari.

14 Yera Yefite u maa sunō wi gōria u nεε,

15 Isireliba bañ Mōabuban tem ka Amōniban tem mwε.

16 Geema, sanam mε ba wee Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba nim wōku ge ba m̀ Naa yari t̄bura. Yen biru ba da Kadēsio.

17 Saa min diya ba Ed̄mun sun̄o ḡoria ba nεε, u de bu win tem sara bu da wuswaāo Kananin tem̄o. Adama u yina mam mam. Meya ba maa M̄abun sun̄o ḡoria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kadesi mi.

18 Yen biruwa ba seewa Kadēsini min di ba gbaburun swaa mwa ba M̄abuba ka Ed̄muban tem s̄ena sere ba ka tura M̄abu ben tem s̄o yari yer̄o. Ma ba ben sansani gira daa te ba m̀ Aan̄on b̄okūo mi M̄abuban tem mu n̄o ȳra.

19 Saa min diya ba maa Sihoni, Am̄reban sina boko ḡoria wi u w̄a Hēsibonīo ba nεε, u de bu sara win tem̄o bu doona Kananin tem̄o.

20 Adama Sihoni ūn Isireliba naane kue u sere de bu sara win tem̄o. Ma u win tabu kowobu kpuro m̄enna ba ben sansani gira Yahasio. Ma ba ka Isireliba tabu kua.

21 Yera Yinni Gusun̄o u Sihoni ka win t̄mbu kpuro Isireliba n̄omu beria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem mε kpuro mwa.

22 Ba mwawa saa daa te ba m̀ Aan̄on di n ka girari daa te ba m̀ Yab̄okūo. Saa maa gbaburun di te ta w̄a s̄o yari yer̄o n ka girari Yuudenio.

23 Wee t̄e Gusun̄o, bεε Isireliban Yinni u Am̄reban tem mε mwa u sun w̄e. Yera a k̄i a maa sun mu mwaari?

24 Tem mε wunen b̄u Kem̄osi u nun w̄e, ān mu n̄eni wunε ro? N n m̄en na, sa ko maa tem mε Gusun̄o bεsen Yinni u sun w̄e n̄enewa.

25 Baa Balaki Siporin bii, M̄abuban sun̄o wi u dam bakam m̄o, ūn wure u ka sun sikirina u sere nεε, u koo sun tabu w̄ari. Wunε a n̄un dam kerewa?

26 Wee yen wãḡ gooba wunḡbuwa (300) mini ye Isireliba ba ka wãa Hesiboniḡ ka Aroεεḡ ka sere wuu si su wãa mi kpuro ka si su wãa daa te ba mḡ Aanḡn bḡkuḡ. Mban sḡna inḡ bu tem me mwaari saa saa yen di.

27 Sina boko, n nḡ na tora, wuna a tora. Domi wuna a gbia a sun tabu wḡrima. Yen sḡna Yinni Gusunḡ wi u ra tḡmbu sirie u sun siria gisḡ bεε ka bεε.

28 Adama Amḡniban sina boko wi, unḡ Yεfiten gari wure.

Yεfiten nḡ mweeru

29 Yera Yinni Gusunḡn Hunde u Yεfite yḡḡwa. Ma u Manasen tem sara u da Misipaḡ Galadin temḡ. Min diya u maa da Amḡniban temḡ.

30 Miya u Yinni Gusunḡ nḡ mweε teni kua u nεε, Yinni, à n man Amḡniba nḡmu beria,

31 ma na bu kamia na wee, tḡnu wi na gbia na ka yinna, wiya kon mwa n ka nun yḡku dḡḡ mwaararugiru kua.

32 Min diya u seewa u da Amḡniban temḡ u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusunḡ u maa nḡn bu nḡmu beria.

33 Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu yendu mwa si su wãa Aroεεn di n ka da Minitiḡ sere ka Abeli Keramimuḡ. Ma Gusunḡ u dera Isireliba ba bu taare mam mam.

34 Sanam me Yεfite u gḡsirḡ win wuuḡ, Misipaḡ, yera win bii wḡndia u yarima u nḡn sennḡ wee, u bara kpḡru soomḡ u yaamḡ. N deema bii wḡndia wi turowa u mara. Unḡ maa bii goo mḡ.

35 Sanam me u bii wi wa, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sḡ, u nḡḡgiru sua u nεε, nen bii, nuku sankira bakanu sḡra a man

doke mi. Domi na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua. Taɲ maa kɔbiarɔ.

³⁶ Ma bii wɔndia wi, u win tundo wisa u nɛɛ, à n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, a ka man koowo kpuro nge mɛ a gerua domi u dera a Amɔniba be ba sãa wunen yiberɛba mɔru kɔsia.

³⁷ Adama a man suru yiru kɛɛyɔ gina kpa n da guunu wɔllɔ ka nen wɔndia kpaasibu su wuri ko mi, yɛn sɔ naɲ durɔ sue na ka gbɔ.

³⁸ Ma Yɛfite u nɔn suru yiru ye kã. U da guunu wɔllu mi, ka win wɔndia kpaasibu ba wuri kua.

³⁹ Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka nɔn yãku te kua, tɛn nɔɔ mwɛɛru u Yinni Gusunɔ kua. Nge mɛya wɔndia wi, u ka gu, uɲ durɔ sue. Saa dɔma ten diya ba woro teni yi Isireliɔ.

⁴⁰ Wɔɔ baagere Isireliban tɔn kurɔbu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yɛfite Galadigiin bii wɔndia wi swīiya sɔɔ nɛɛ.

Yɛfite ka Efaraimuba

12

¹ Yeniban biruwa Efaraimuba ba mɛnna ba Yuudɛni tɔbura ba da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Yɛfiten mi, ba nɛɛ, mban sɔna a Amɔniba tabu wɔri ma aɲ sun soka su nun somi. Yen sɔ tɛ, sa ko nun dɔɔ mɛni ka wunen diru sannu.

² Yera Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka nɛgibu sa ka Amɔniba tabu kua gem gem. Saa ye sɔɔra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ.

³ Ye na wa mɛsum, yera na nen wãaru kari bɔrie na ka Amɔni be tabu kua. Yinni Gusunɔ u maa man bu nɔmu bɛria. N n mɛn na, mba na kua i ka man tabu wɔrima giso.

⁴ Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sɔɔwa ba nɛɛ, i sɔawa be ba duki yakura beɛɛ Efaraimun bwese keran di i da i wɔa Manaseban suunu sɔɔ.

Ye Yefite u nua mɛ, ma u win tɔmbu kpuro mɛnna ba Efaraimuba tabu wɔri ba kamia.

⁵ Yera Galadigii be, ba da Yuudenin tɔbura yerɔ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tɔbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kī u tɔbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nɛɛ, a sɔawa Efaraimu?

U n nɛɛ, aawo,

⁶ kpa bu nɛɛ, ñ n mɛn na, a geruo a nɛɛ, Kibolɛti.

Kpa u nɛɛ Gibolɛti.

Domi Efaraimu be, ba ku ra kpī bu gere dee dee. Sanam mɛya Galadigii be, ba koo nùn sɛre yande bu saka Yuudenin tɔbu mi. Ben taa bi sɔɔ, Efaraimuba nɔrɔbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.

⁷ Yefite wi, u Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuɔ, Galadin temɔ.

Kparobu gabu, Ibisani

ka Eloni ka Abudoni

⁸ Yefiten biru Ibisani, Betelehɛmuɔgiiwa u kua Isireliban kparo.

⁹ Bibu watawa u mara, bii tɔn durɔbu tɛna, tɔn kurɔbu maa tɛna. Ma u dera bii tɔn kurɔ be, ba mɔra ka Isireliban bwese kerɔ gɛɛ. Mɛya maa win tɔn durɔ be, ba wɔndiaba sua Isireliban bwese kerɔ gɛɛ sɔɔ. U Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba yiru.

¹⁰ Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Betelehɛmuɔ.

¹¹ Ibisani biru, Eloni, Sabulonin bwese keragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wɔɔ wɔkuru.

12 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayalonio Sabulonin temə.

13 Elonin biru, Abudoni, Hilēlin bii, Piratonigiwa u kua Isireliban kparo.

14 Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sāa tēna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win keteku mōwa. Abudoni u Isireliba kparawa wōō nōōba ita.

15 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Piratonio Efaraimun temə Amalekiban guurə.

Sansom marubu

13

1 Abudonin biru Isireliba ba kparam kua ye yañ Yinni Gusunə dore, ma u bu Filisitiba nōmu bēria wōō weeru.

2 N deema durə goo wāa Soreə Danun bweseru sōō, win yīsira Manəa. Win kurə u sāawa wīro.

3-5 Sōō teeru Yinni Gusunən gərado * goo u kurə wi kure u nē, wee, a sāa wīro, adama kaa gura sua kpa a bii tən durə ma. U ko n sāawa wi ba wuna nēnem Gusunən sō saa win marubun di. Yen sō, a n tii sē, a ku tam gam nō, kpa a ku gāa seseruginu di. A ku ra maa de bu bii win seri bura, domi wiya u koo Isireliba wəram tore saa Filisitiban nōman di.

6 Ma kurə wi, u da u win durə sōōwa u nē, Gusunən tənū goowa u man deema. U sāawa nge Gusunən gərado goo. U nanum mō too. Nañ maa nùn bikie mìn di u na. Un maa man win yīsiru sōōwa.

---

* **13:3-5 Yinni Gusunən gərado** Isireliba ba ku ra kā bu Gusunən yīsiru sia. Yen sōna ù n bu kurema ba ra nē, Gusunən gəradowa.

⁷ Adama u man s̄ɔwa u nɛɛ, kon be gura sua kpa n bii t̄n dur̄ɔ ma. Yen s̄ɔ, n ku be tam gam n̄ɔ, kpa n ku ḡaa seseruginu di. Domi bii wi, u ko n s̄aa wi ba wuna n̄ɛn̄ɛm Gusun̄ɔn s̄ɔ saa win marubun di sere ka win w̄aarun n̄ɔr̄ɔ.

⁸ Yera Man̄ɔa u kanaru kua nge m̄eni, u nɛɛ, Yinni, a de wun̄ɛn t̄nu wi a ḡorima mi, u kparam sun naawa kpa u sun s̄ɔsi ye n ween̄ɛ su bii wi kua wi sa ko ma mi.

⁹ Ma Gusun̄ɔ u Man̄ɔan kanaru m̄wa, u dera win ḡorado wi, u wura kur̄ɔ win mi, mi u s̄ɔ gber̄ɔ. Adama win dur̄ɔ sari mi.

¹⁰ Ma u duka da win dur̄ɔn mi, u n̄n̄n s̄ɔwa u nɛɛ, dur̄ɔ wi u na n̄ɛn mi gin teeru, wee u maa na t̄ɛ.

¹¹ Man̄ɔa u seewa u win kur̄ɔ sw̄i ba na dur̄ɔ win mi. Yera Man̄ɔa n̄n̄n bikia u nɛɛ, wuna a ka kur̄ɔ wi gari kua?

Ma u nɛɛ, oo, n̄ɛna.

¹² Man̄ɔa u nɛɛ, wun̄ɛn gari yi, yì n koor̄a, wooda yer̄a sa ko sw̄i bii win s̄ɔ. Am̄na sa ko n̄n̄n kua.

¹³ Ma Yinni Gusun̄ɔn ḡorado wi, u n̄n̄n wisa u nɛɛ, ye na kur̄ɔ wi s̄ɔwa mi kpuro, yera u koo se.

¹⁴ Uñ koo ḡaanu di ni nu yara res̄em di. Uñ tam gam n̄rum̄ɔ, uñ maa ḡaa seseruginu dim̄ɔ. Ye na n̄n̄n yiire mi kpuro, yera u koo ko.

¹⁵ Man̄ɔa u Yinni Gusun̄ɔn ḡorado wi s̄ɔwa u nɛɛ, na nun kanam̄ɔ, a de su nun ḡorasia, kpa su nun boo kp̄emu yaare ko.

¹⁶ Ma ḡorado wi, u nɛɛ, baa à n man ḡorasia, nañ wun̄ɛn d̄ianu dim̄ɔ. Adama à n k̄i a nu kon na ka m̄ɛ, a ka ye Yinni Gusun̄ɔ ȳaku d̄ɔ m̄waararugiru kuo.

Man̄ɔa uñ ȳɛ ma Yinni Gusun̄ɔn ḡoradowa dur̄ɔ wi, u s̄aa.

17 Ma u nεε, amōna wunen yĩsiru, kpa su wa su nun takaru ko, wunen gari yi, yì n koorā.

18 Yera gōrado wi, u nεε, mban sōna a nen yĩsiru bikiamō. Nεn yĩsira, wi u ra maamaaki ko.

19 Saa yera Manōa u boo kpεmu sua ka dĩanu ganu u yi kperu wōlō u ka Yinni Gusunō yākuru kua, wi, wi u ra maamaaki ko. Saa ye Manōa ka win kurō ba yāku te mεεra,

20 saa ye sōra dōo yara ya seewa wōlō yāku ten min di, ma Yinni Gusunōn gōrado wi, u dua dōo yara ye sōo u ka suara. Ye Manōa ka win kurō ba wa mε, ma ba kpuna ba wuswaa tem girari.

21 Saa ye sōra u den gia ma Yinni Gusunōn gōradowa mi. Saa dōma ten di Gusunōn gōrado wi, uñ maa naare ben mi.

22 Ma Manōa u win kurō sōowa u nεε, sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunō wa.

23 Yera win kurō u nεε, Yinni Gusunō ù n kī u sun gon na, uñ koo raa bεsen yāku te mwa. Uñ koo raa maa de su yeniba kpuro wa kpa su yenin bweseru nō ye sa nua tē.

24 Amεn biru kurō wi, u gura sua ma u bii tōn durō mara. Ma ba nūn yĩsiru kā Sansom. Bii wi, u kpēa ma Yinni Gusunō u nūn domaru kua.

25 Sanam mε u wāa Makanε Danuō, Sorea ka Esitaolin baa sōo, Yinni Gusunōn Hunde u nūn yōowa u ka win sōmburu tore.

Sansom u wōndia goo kī

Tinnō

14

¹ Sṵṵ teeru, Sansom u seewa u da Tinnṵ. Ma u bii kurṵbu gagu wa mi, Filisitiban bii wṵndiaba sṵṵ, ga nṵn wṵre.

² Ye u wuma u win tundo ka win mero sṵṵwa u nṵṵ, na bii kurṵbu gagu wa Tinnṵ Filisitiban bibu sṵṵ. I man nṵn kasuo n sua kurṵ.

³ Win tundo ka win mero ba nṵn wisa ba nṵṵ, tṵn kurṵbu sariwa wunṵn mero bisibu sṵṵ, ṛ kun mṵ bṵṵṵn bweseru sṵṵ, a ka da a kurṵ kasu Filisitiba sṵṵ be ba ku ra bango ko mi?

Adama Sansom u win tundo sṵṵwa u nṵṵ, ka mṵ, a man nṵn kasuo domi u man wṵrewa.

⁴ Win tundo ka win mero baṛ yṵ ma gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunṵn min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye sṵṵ, Filisitibara ba sṵa Isireliban yinnibu.

⁵ Yera Sansom u seewa u dṵṵ Tinnṵ mi ka win tundo ka win mero. Ye ba tura Tinnagibun dṵa gbaarṵ, miya Sansom u gera ma gbee sunṵ kpṵmu gagu ga nṵn kṵṵnu gurema subaru sṵṵ ga kukirimṵ.

⁶ Saa yera Gusunṵn Hunde u nṵn yṵṵwa ma u gbee sunṵ ge nṵnua u yakana ka win nṵma nge mṵ ba ra boo buu yakanṵ. Adama uṛ win tundo ka win mero sṵṵwa ye u kua.

⁷ Ma u doona u da u ka kurṵ wi gari kua. Kurṵ wi, u nṵn wṵre gem gem.

⁸ Sṵṵ mṵṵrun biru Sansom u kpam sarṵ mi ka win tundo ka win mero u ka win kurṵ sua. Ma u gera gbee sunṵ goo ten mi, u tu mṵṵra. Yera u deema wee, tṵi yi mṵma te sṵṵ, yi tim koosi.

⁹ Ma u nṵma kpṵṵ u tim mṵ wṵwa u dimṵ swaaṵ. Ye u win tundo ka win mero naamwṵ, u maa bu wṵ

ba di. Adama uñ bu sɔɔwa ma gbee sunɔ gorun diya u tim mε wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

¹⁰ Ma win tundo u da kurɔ win yenuɔ. Miya Sansom u kurɔ kpaa dīanu kua domi mεya aluwaasiba ba ra ko.

¹¹ Sanam mε Filisitiba ba wa mε, ma ba aluwaasiba tena kasu ba da ba ka nùn sina.

¹² Ma Sansom u bu sɔɔwa u nεε, kon bεε sukuru garu kua. Sere n ka ko kurɔ kpaa ten sɔɔ nɔɔba yiru, kpa i man tu tubusia. I n tu tuba, kon bεεn baawure yaberu kē ka tɔɔ baka yānu.

¹³ Adama ì kun tu tuba bεεya i ko man ye kpuro wē.

Ma ba nεε, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.

¹⁴ Ma u nεε,

dion min diya dīanu yara.

Damgiin min diya gāa duronu yara.

Ma ba kpana bu suku te tubusia sere n ka kua sɔɔ ita.

¹⁵ Yen biru ba Sansom kurɔ wi sɔɔwa ba nεε, a wunen durɔ kɔkirio u ka sun suku te tubusia. À n yina, sa ko bεε dɔɔ meni, wunε ka wunen yenugibu kpuro. N ñ i sun sokawa i ka besen yānu wɔra?

¹⁶ Ma Sansom kurɔ u na u sumɔ win wuswaaɔ u nεε, a man kam mεεrawa. Anñ man kī. A nen tɔmbu sukuru kua, adama anñ man tu tubusie.

Ma Sansom u nεε, suku te nañ nen tundo ka nen mero tubusie, wuna kon sere tu tubusia?

¹⁷ Ma u sumɔ tɔɔ baatere Sansom wuswaaɔ. Ye n kua sɔɔ nɔɔba yiruseru yera u nùn suku ten tubusianu sɔɔwa. Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma kurɔ wi, u da u nu win tɔmbu sɔɔwa.

18 Yera sɔɔ nɔɔba yiruse ten yoka tɔn be, ba Sansom sɔɔwa ba nɛɛ, mba n do n tim kere. Nge mba n dam mɔ n kere gbee sunɔ.

Ma Sansom u nɛɛ, ì kun daa ka nɛn kurɔ sɔmburu kue nge naa wuku, in daa suku te tubu.

19 Yande Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u da u Asikalonigibu go tɔnu tɛna tɔn durɔbu tɔna. U ben yānu gura u ka da u be ba win suku te tuba wɛ. Ma u gɔsira win baan yenuɔ ka mɔru.

20 Yera ba win kurɔ wi sua ba aluwaasi tɛna yen turo kã wi u kua win kurɔ kpaa saru.

Sansom u Filisitiba

mɔru kɔsie

15

1 Ye n kua sɔɔ mɛɛru, alikama gɛɛbun saa, Sansom u boo kpɛmu gagu sua u ka win kurɔ beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sɔɔwa u nɛɛ, na kī n da nɛn kurɔn dirɔ. Adama dokiri wi, u yina.

2 U nɛɛ, na tamaa aɲ maa nùn kīwa mam mam. Ma na nùn wunɛn bɔrɔ kã. Win wɔnɔ wee, a nùn suo kɔsire. U maa nùn buram kere.

3 Sansom u nɛɛ, nà n Filisitiba kɔsa kua tɛ, naɲ ko na n taare mɔ ye sɔɔ.

4 Ma u doona u sɛusu gooba wunɔbu (300) mwa u sin sinu bɔkua yiru yiru. Yera u wii bɔnnu sɔrisi nin sii nin suunu sɔɔ.

5 Ma u wii bɔn ni dɔɔ doke u sɛu si sure Filisitiban alikama gbaanɔ. Ye ba gã ba suba ka ye baɲ gɛɛbu kpa sere ka ben dãa gbaanɔ mi ba olifiba duura, kpuro ya dɔɔ mwaarawa.

⁶ Ma Filisitiba ba nεε, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nεε, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sǒ ba win kurǒ wǒra ba goo kǎ.

Ma ba da ba kurǒ wi ka win tundo mwa ba bu dǒǒ mēni.

⁷ Sansom u bu sǒǒwa u nεε, yeniwa i mǒ? N n mēn na, nañ derimǒ na kun mǒru kǒsie.

⁸ Ma u bu wǒri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wǎa Etamun kpee baa sǒǒ.

Sansom u Filisitiba kamia

⁹ Saa ye sǒǒra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temǒ ba terie sere Lekio.

¹⁰ Ye Yudaba ba bu wa ba nεε, mba n kua i ka sun wǒrima mēni.

Ba nεε, Sansomwa sa kasu su mwa su bǒke su nùn kua nge mε u sun kua.

¹¹ Yera Yudaban tǒnu nǒrǒbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nεε, añ yǔ ma Filisitibara ba sǎa bεεn yinnibu? Mban bwesera a sun kua mēni.

Sansom u bu wisa u nεε, nge mε ben tii ba man kua, nge mεya na maa bu kua.

¹² Ba nùn sǒǒwa ba nεε, sa nawa su ka nun mwa su bǒke su nun Filisitiba nǒmu beria.

Ma u nεε, i bǒruo bεεn tii i kun man goomǒ.

¹³ Ba nεε, ya wǎ. Sa kǐ su nun bǒkewa su nun Filisitiba nǒmu beria. Sañ nun goomǒ.

Ma ba nùn bǒkua ka wǔε kpee yiru. Ba nùn yarama kpee baa yen min di.

¹⁴ Ye u tura Lekio, Filisitiba ba nùn sennǒ na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusunǒn Hunde u nùn yǒǒwa. Ma u wǔε yi ba ka nùn bǒkua kasuka

yi kua nge wëe yi yi dōo soora. Ma yi wəruma win nōman di.

¹⁵ Yera u ketekun baa saburo beku gagu dōba u ka tōmbu nōrōbu (1.000) go.

¹⁶ Ma u nēe,
ka ketekun baa saburowa
na tōmbu nōrōbu go.

Na bu suba suba nge takanu.

¹⁷ Ye u gari yi saara u kpa, ma u ketekun baa saburo ge kō. Ma ba yam mi yīsiru kā Ramati Leki. Yīsi ten tubusiana baa saburon gunguru.

¹⁸ Yen biru nim nōru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusunō somiru kana u nēe, wuna a dera na nen tōmbu faaba baka yeni kua. Tē kaa de n gbiwa ka nim nōru? Kpa n wəri tən tuko be bañ bango kuen nōma sōo?

¹⁹ Yera Yinni Gusunō u dera nim mu yara kpee wōru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim nōnu. Sansom u nōra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen sōna ba nim nōnu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim nōnu. Ga wāa mi sere ka gisōn gisō.

²⁰ Sansom u kuawa Isireliban kparo wōo yendu saa ye Filisitiba ba sāa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

¹ Sōo teeru Sansom u da Gasaa. U kurō tanō goo wa mi, ma u da u kpuna win mi.

² Yera Gasagiba nua ma u wāa mi. Ma ba yam mi tarusi ba nūn mara wōku giriru wuu gen kōnnōwō. Ba yōra sēe wōku giri te, ba nēe, n n kua yam sāreru, kpa bu nūn go.

³ Ye n kua wōkurun bōnu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru sōndi u ka da sere guuru wōllō te ta wāa Heboronin deedeeru.

Sansom ka Dalila

⁴ Yen biru Sansom u kram kurō goo wa u nùn wēre. Kurō wi, u wāawa Sorēkin wōwaa. Win yīsira Dalila.

⁵ Ma Filisitiban sinambu ba da kurō win mi, ba nεε, a nùn kōkirio kpa a nō mìn di win dam bakam mε, mu wee, ka nge mε sa ko ko su ka nùn nōma turi. Saa yera sa ko nùn kamia kpa bεsen baawure u nun sii geesun gobi nōrōbu ka wunōbu (1.100) wē.

⁶ Ma Dalila u da u Sansom sōwā u nεε, na nun kanamō a man sōwō man diya wunen dam bakam mε, mu wee. Mba ba koo ka nun bōke, bu ka nun kamia.

⁷ Sansom u nùn wisa u nεε, bà n man bōkua ka ten wēε beki nōba yiru, kon kowa dam sarirugii kpa na n sāa nge tən be ba tie.

⁸ Ma Filisitiban sinambu ba ten wēε beki kasuma wasi nōba yiru yi bañ keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom bōkua.

⁹ N deema Filisiti gaba wāa ba kukua win mi, dii sōwō. Ma u nεε, Sansom, Filisitiba wee ba nun wōrima.

Yera Sansom u seewa u ten wēε yi kasuka nge sobu ye ya dōō soora. Ma bañ gie mìn di win dam mε, mu naamō.

¹⁰ Ma Dalila u Sansom sōwā u nεε, wee, a man yaakoru kua, ma a man weesu kua. Tē a suuru koowo a man gem sōwō. Ka mba ba koo nun bōke.

11 Yera u nɛɛ, bà n ka man wɛɛ kpɛɛ bɔkua yi baɲ ka gāanu bɔkure, kon kowa dam sarirugii kpa na n sãa nge tɔn be ba tie.

12 Ma Dalila u wɛɛ kpɛɛ sua u ka nùn bɔkua u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee ba nun wɔrima.

N deema ben gaba wãa ba kukua dii sɔɔwɔ. Adama Sansom u wɛɛ yi ba ka nùn bɔkua kasuka nge wɛɛ siira.

13 Dalila u kpam Sansom sɔɔwa u nɛɛ, sere ka tẽ a man yaakoru m̀wa a man weesu kuammɛ. A den man sɔɔwɔ ka gem ye ba koo ka nun bɔke.

U nɛɛ, a nɛn wirun tara nɔɔba yiru ye mɛnnɔ ka wɛɛ siiri a wesi.

14 Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi mɛnna ka wɛɛ siiri u wesa. Ma u ka yi dāru kparesi temɔ. Yera u nùn yamia u nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee, ba nun wɔrima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u dāa te wuka ka wesi te sannu.

15 Kurɔ wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ma a maa nɛɛ a man kī ni? Adama wunen gɔru gaɲ wãa dee dee nɛ sɔɔ. Wee, a man yaakoru kua sere nɔn ita. An̄ man sɔɔwa m̀n di wunen dam bakam mɛ, mu wee.

16 Baadommawa u ra n nùn gari yi sɔɔmɔ sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira.

17 Ma u nùn win gɔru wukia u nùn sɔɔwa u nɛɛ, kɔɔ gaɲ nɛn wiru yẽ saa m̀n di ba man mara. Domi na sãawa wi Gusunɔ u gɔsa saa nɛn mɛron nukurun di. Bà n man kɔna, nɛn dam mu koo man deri kpa n ko dam sarirugii nge tɔn be ba tie.

18 Sanam mɛ Dalila u wa ma u nùn win gɔru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu sokusia u

nεε, bu den na tē, domi Sansom u nùn win gōru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kurō win mi ka gobi yi.

¹⁹ Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taarō ma u goo soka, u na u win tari nōba yiru ye kpuro kōna. Ma Sansom dam mu doona. Nge mēya Dalila u ka nùn nōma tura.

²⁰ U nεε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun wōrima.

Ma u dom yanda, u tii sōwa u nεε, kon yari n ka tii yina nge mε na ra ko. Domi uñ yē ma Yinni Gusunō u nùn deri.

²¹ Yera Filisitiba ba nùn sēre ba win nōni yiru kpuro wōwa. Ma ba ka nùn da Gasā. Ba nùn bōkua ka sii gandun yōni ba nùn doke pirisōm dirō. Ba dera u dobi nammō nge mε ba ra ben yaa sabenu koosie.

²² Saanam dōo sanam wee, win seri kpiimō yi ba raa kōna mi.

Sansom gōo

²³ Saa ye sōo, Filisitiban sinambu ba menna bu ka ben būu Dagoni yāku bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko. Domi ba nεε, u bu ben yiberε Sansom nōmu beria.

²⁴ Saanam mε ba būu wi wa, yera ba nùn siarabu wōri ba mō, besen būu u sun besen yiberε nōma beria wi u raa besen tem sankumō, ma u besen tən dabinu goomō.

²⁵ Ben nuku doo bi sōo, ba nεε, su Sansom yarama u na u sun yēesu go. Ma ba nùn yarama pirisōm dirun di. U na ma ba nùn yaakoru kua. Ba nùn yōrasia gbere yirun baa sōo.

26 Yera Sansom u aluwaasi wi u win noma neni sɔwa u nɛɛ, a man yɔsuo kpa n ghere be nɛnɛ bɛn wɔllɔ gidambisa yeni ya sɔ kpa n yi gballi.

27 N deema tamba yiba dii te sɔɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Filisitiban sinambu nɔɔbu kpuro ba wɔa mi. Be ba wɔa wɔllɔ, ben geera kua tɔnu nɔrɔbun suba ita (3.000) be ba Sansom mɛera dɔma te.

28 Yera Sansom u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni, na nun kanamɔ, a man yaayo, a maa man dam kɛɛyɔ nɔn tee teni tɔna kpa n Filisitiba mɔru kɔsia n wiru go nɛn nɔni yiru yen sɔ.

29 Ma Sansom u ghere suunukii yiru ye nɛnua yɛn wɔllɔ gidambisa ye, ya yɔ, tia win nɔm geuɔ, tia maa win nɔm dɔwarɔ.

Ma u ye bɔria,

30 u nɛɛ, a de n gbi ka Filisitiba sannu. Ma u yɔara ka win dam kpuro, ma dii te, ta Filisitiban sinambu wɔri ka tɔn be ba wɔa mi. Tɔn be ba gu ka wi sannu dɔma te, ba dabi ba kere be u go sanam mɛ u wasi.

31 Yera win wɔnɔbu ka win tondon yɛnugibu kpuro ba na ba win goru sua ba ka da ba sikua win tundo Manɔan sikirɔ, Sorea ka Esitaolin baa sɔɔ.

Wɔɔ yɛnda Sansom u Isireliba kpara.

Mika u bɔnu kua

17

1 Durɔ goo u wɔa Efaraimun guunun bera gia, win yɔsira Mika.

2 Sɔɔ teeru u win mɛro sɔwa u nɛɛ, sii geesun gobi nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100) yi a nɛɛ, ba gbɛna, sere a gbɛnɔ wi bɔrusi nɛn nɔni biru, yi wee. Nɛna na yi sua.

Ma win mero u n̄εε, Gusun̄o u b̄ri yi ḡsia domaru wun̄ε s̄o, n̄en bii.

³ Ma Mika u gobi yi suama u win mero wesia. Yera mero u n̄n̄ s̄ōwa u n̄εε, wee, na sii gee si Yinni Gusun̄o w̄ε̄m̄o, bu bw̄aroku koowo wun̄en s̄o kpa bu su pote. N n̄ m̄en na, a yande su n̄enūo.

⁴ Adama u yina. Ma u su mero wesia. Yera win mero wi, u sin gobi goobu (200) sua u seko w̄ε. Ma seko wi, u bw̄aroku kua u gu sii gee si pote. Yen biru ba gu yi Mikan dir̄o.

⁵ N deema Mika u raa s̄a yeru m̄o win yenūo. Ma u dera ba n̄n̄ bw̄aroku ganu kua. Ma u win tiin bii turo ḡsa u kua nin ȳaku kowo.

⁶ Domi saa ye s̄o, Isireliba bañ kparo m̄o, baawure u m̄ōwa ye u k̄i.

⁷ Saa ye s̄o, aluwaasi goo w̄a Betelehemūo Yudan tem̄o. Dur̄o wi, u s̄āwa Lefin bweseru.

⁸ Ma u seewa Betelehemun di u win wasangariru doona. Ye u tura Efaraimun guun̄o, ma u dua Mikan yenūo.

⁹ Yera Mika u n̄n̄ bikia u n̄εε, man diya a wee.

Ma u wisa u n̄εε, n̄ε ȳaku kowon bwesera. Na weewa Betelehemun di ye ya w̄a Yudan tem̄o. Na n̄en b̄sunu m̄ōwa, na kasu mi kon sina.

¹⁰ Ma Mika u n̄n̄ s̄ōwa u n̄εε, ñ n̄ m̄en na, a sin̄o n̄en mini kpa a n̄ s̄a n̄en yenun ȳaku kowo, kpa na n̄ da nun sii geesun gobi w̄okuru w̄ε w̄ō baagere, ka sere maa ȳa ni kaa n̄ da doke, kpa na n̄ nun n̄ōrim̄o.

Ma dur̄o wi, u wura.

¹¹ Nge meya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u n̄n̄ m̄ε̄ra nge win tiin bii.

¹² Ma u n̄n̄ kua win ȳaku kowo.

¹³ Yera Mika u tii sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua tɛ domi na yāku kowo mɔ wi u sāa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwāarokunu

ka win yāku kowo wɔra

18

¹ Saa ye sɔɔ, Isireliba baɲ kparo mɔ. Mɛya maa Danuba ba kpana bu ben tem mwa mɛ ba tubi di. Yera ba bɔsu ba tem kasu.

² Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa Sorean di ka Esitaolin di bu ka da bu tem saria mɛɛri. Ma tɔn be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ, yera ba dua Mikan yɛnuɔ ba kpuna.

³ Sanam mɛ ba wāa mi, yera ba Lefi goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nùn soka ba bikia ba nɛɛ, mba a kom na bera gee. Mban sɔna a wāa mini.

⁴ U bu wisa u nɛɛ, Mikawa u man yii mini na n sāa win yāku kowo, u n man gobi kɔsiamɔ.

⁵ Ma tɔn be, ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, a Gusunɔ bikio u sun sɔɔsi bɛɛn sanum mù n koo dora.

⁶ Ma yāku kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i doo ka bɔri yɛndu. Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kpara bɛɛn sanum sɔɔ.

⁷ Ma tɔnu nɔɔbu be, ba doona min di, ba da Laisio. Ba deema bera min tɔmba wāawa bɔri yɛndu sɔɔ, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tɔn tuko goo kun bu baasi. Mɛya baɲ maa wɛrɔ goo mɔ turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Baɲ maa wāasine ka bweseru garu.

⁸ Laisi min di, tǎmbu nǎǎbu be, ba gǎsira ba da ba begibu deema Soreaw ka Esitaolio. Ma begii be, ba bu bikia ba nɛɛ, mba ka mba i wa mi gia.

⁹ Ma ba wisa ba nɛɛ, i seewo su da su Laisigibu wǎri. Domi tem mi ba wǎa mi, tem gem tiiwa. I ku de sa n wǎa mini sa n kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu wǎri, su ben tem mɛ mwa.

¹⁰ Tem mɛ, mu kpǎ, gǎanu kun maa bu kǎmiɛ. Sà n tura mi, sa ko deema wee ba wǎa bǎri yɛndu sǎǎ. Gusunǎ u koo maa sun bu nǎmu beria.

¹¹ Yera Danun bwese te sǎǎ, tǎmbu nata (600) ba seewa saǎ Sorean di ka Esitaolin di ba ben tabu yǎnu neni.

¹² Ba da Yarimun wuuǎ Yudan temǎ ba ben sansani gira mi. Yen sǎna ba yam mi sokumǎ Makanɛ Danu sere ka gisǎ. Yen tubusiana Danun sansani.

¹³ Saa min diya ba maa da Efaraimun guunǎ ma ba da sere Mikan yenuǎ.

¹⁴ Yera tǎmbu nǎǎbu be ba raa tem min saria mɛrim na mi, ba begibu sǎǎwa ba nɛɛ, i yɛ ma bwǎaroku ge ba sii geesu pote ka bwǎarokunu ganu nu wǎa diru mini? N n mɛn na, i de su bwisiku ye n weenɛ su ko.

¹⁵ Ma tǎn be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u wǎa. Ma ba nǎn tǎbura.

¹⁶ Tǎmbu nata ye, ba da ba yǎ dii kǎnnǎwǎ ba tabu yǎnu neni.

¹⁷ Ma tǎmbu nǎǎbu be, ba dua Mikan dirǎ, ba bwǎaroku ni yarama kpuro. Saa ye sǎǎ, yǎku kowo wi, u yǎ dii kǎnnǎwǎ ka tǎnu nata ye.

¹⁸ Ye u wa tǎn be, ba dua Mikan dirǎ ba bwǎaroku ni yarama, yera u bu bikia u nɛɛ, mba i mǎ mi.

19 Yera ba nùn wisa ba nεε, a wunen nɔɔ mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko besen yāku kowo. Yen yerà a kīru bo, a n sãa tən turon yāku koowo? Nge Isirelin bwese kerī giragii.

20 Ma gari yi, yi yāku kowo wi dore. Yera ba nùn bwāaroku ni wē u ka bu swīi.

21 Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka sere ben sɔmunu.

22 Ye ba yara Mikan yenun di ba tonda, yera be ba ka Mika wāa sannu ba gurena ba Danu be naa gira,

23 ba bu sokumɔ tãa tãa. Yera Danu be, ba yōra ba Mika bikia ba nεε, mba a kī a ka sun naa gire mε.

24 Ma u bu wisa u nεε, mba n maa man tie. Wee, i nen būnu gura ma i nen yāku kowo mwa, ma i m̀, mba na kī?

25 Yera ba nεε, sañ maa kī su wunen nɔɔ nɔ. À n maa yina, besen gabun m̄ru koo se kpa bu nun w̄ri bu go tē, wunε ka wunen yenugibu.

26 Ma Danu be, ba ben swaa w̄ri ba n doonɔ. Ye Mika u wa tən be, ba nùn dam kere, yera u ḡsirama u wuma win yenuɔ.

Danuba ba Laisi kamia

27 Nge m̄ya Danuba ba ka Mikan bwāarokunu doona ka win yāku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi w̄ri, ba yen t̄mbu go be ba raa wāa b̄ri yendu sɔɔ mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge d̄ɔ m̄ni.

28 Goo kun kp̄ia u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa ka bweseru garu wāasinε. Ba wāawa B̄ti Reh̄bun w̄waaɔ. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi.

29 Ma ba gu ȳsi kpaaru kã, Danu. N deema ben sikadon ȳsira mi, wī u sãa Yak̄obun bii.

³⁰ Yera Danu be, ba bwãaroku ge gira bu ka sã. Ma Yonatham, Gεεsɔmun bii, Mɔwisin debubu, ka win bibu ba kua ben yãku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukumɔ.

³¹ Nge mε Isireli be ba tie ba Yinni Gusunɔ sãamɔ Siloɔ n ka tε, nge mεya Danu be, ba maa bwãaroku ge ba gira mi sãwa n ka tε.

Lefi goo ka win kurɔ

19

¹ Lefi goo wãa Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kurɔ tanɔ goo sua wi u sãa Betelehεmugii Yudan temɔ. Saa ye sɔɔ, Isireliba bañ sunɔ mɔ.

² Durɔ wi ka win kurɔ ba sanna. Yen sɔna kurɔ wi, u da u sina suru nne win tundon yenuɔ Betelehεmuɔ.

³ Yera win durɔ u nùn naa da u nùn kɔkiri u ka wurama yenuɔ. Sanam mε u dɔɔ, win sɔm kowo u nùn yɔsiri ka ben kεtekunu yiru. Ye ba tura kurɔ win mi, ba dua win tundon dirɔ. Ye tundo wi, u durɔ wi wa, ma u nùn dam koosia ka nuku dobu.

⁴ U dera ba sina mi, sɔɔ ita. Ba di ba nɔra.

⁵ Sɔɔ nne se ba seewa buru buru yellu ba sɔɔru kua bu ka doona. Adama win dokiri u nεε, bu yɔro bu gãanu di bu sere doona.

⁶ Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu gɔra u nεε, bu kpunɔ sere sisiru bu maa nuku dobu ko.

⁷ Lefi wi, u kĩa u doona adama win dokiri u nùn suuru kana ma u maa sina wɔku teeru.

⁸ Sɔɔ nɔɔbuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa nεε, u sinɔ u gãanu di kpa u doona sɔɔ ù n kella.

Ma ba sina ba di sannu.

⁹ Sanam mε Lefi wi, u seewa ka win kurɔ ka win sɔm kowo, win dokiri wi, u nùn sɔwα u nεε, sɔɔ u kpa, yam maa tīramɔ. Bu maa sinɔ sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa wəri.

¹⁰ Adama Lefi wi, u den yina, ma ba swaa wəri ka win kurɔ ka win sɔm kowo wi, ka ben ketekunu yiru ye. Yen dɔma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokumɔ Yerusalemu.

¹¹ Sanam mε ba Yebusi ye bɔku kua, saa ye sɔɔ, sɔɔ u kpeema. Yera sɔm kowo wi, u win yinni sɔwα u nεε, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.

¹²⁻¹³ Yera win yinni u nùn wisa u nεε, tɔn tukobun wuuwra sa ko da? A de su yande turi Gibeα, ñ kun mε Ramaɔ mi Isireliba ba wāa, kpa su kpuna min gam.

¹⁴ Yera ba ben swaa wəri ba n doonɔ. Sanam mε ba tunuma Gibeα Benyamεen temɔ, sɔɔ u dua u kpa.

¹⁵ Ye ba tura mi, ba da ba wāawa batuma mi wuugiba ra mεnne. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yenuɔ.

¹⁶ Yera durɔ tɔkɔ goo u wee gberun di, u sarɔ. U sāawa Efaraimun guunun beragii. Adama u wāawa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba sāawa Benyamεeba.

¹⁷ Yera u nɔni seeya u tɔn be wa, ba sɔ wuun mennɔ yeru mi. Ma u bu susi u nεε, bεε ka sanum. Man diya i wee. Mana i dɔɔ.

¹⁸ Lefi wi, u nùn wisa u nεε, sa weewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temɔ. Sa dɔwα sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wāa na ka sāa yāku kowo. Yen sɔna na gɔsirɔ mi. Adama ye sa tunuma mini,

goo kun sun dam koosie su sere nεε, sa ko sobia yeron yenuo,

¹⁹ baa me sa taka mo besen ketekunun so, sa maa dianu ka tam mo. Gaanu kun sun komie.

²⁰ Saa yera durō tōkō wi, u nεε, to, i duuma. Gusunō u de i bōri yendu wa. Yēn bukata i mō, kon bεε ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da nen yenuo.

²¹ Ma u ka tōn be da win yenuo u ben ketekunu dianu wē. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu dianu wē ba dimō ba nōrumō

²² ba nuku dobu mō.

Yera wuu min tōmbu gabu be ba sāa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomō ba baasi ba mō, a durō wi u dua wunen yenuo mi sun yarama su ka nūn kpuna nge tōn kurō.

²³ Ma durō tōkō wi, u yara u bu suuru kana u nεε, aawo, negibu. I ku daa kōsa yenin bweseru ko domi nen yenuora durō wi, u wāa.

²⁴ Wee na bii wōndia mō wi u kun durō yē. Durō win tii, u maa kurō mō. Na kon bεε bu yarama kpa i ka bu ko nge me i kī. Adama i ku ka durō win tii kōsa yenin bweseru ko.

²⁵ Ka me, tōn be, bañ durō win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurō yarama u bu wē. Ma ba nūn tilasi kua ba ka nūn kpuna wōku giriru sere yam ka sāra. Yen biru ba nūn deri u doona.

²⁶ Yera kurō wi, u seewa u na u wōruma yenu gēn mi win durō u wāan kōnnōwō.

²⁷ Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa u kī u swaa wōri. U gambo kenia, yera u deema wee, win kurō u kpī u gāseru demie kōnnōwō.

²⁸ Ma u kurō wi sōwōa u nεε, a seewo su doona.

Adama un̄ wisibu nua. Ase kurō wi, u guwa mi. Yera durō n̄n̄n̄ sua u s̄ndi win ketekun w̄llō u ka doona win wuuō.

²⁹ Ye u tura win yenuō, yera u woburu sua u ka kurō win goo te b̄tira kpirinu w̄kura yiru, ma u Isireliban bwese kera baayere kpiri tia tia m̄risia.

³⁰ Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba n̄ε, sañ yenin bweseru waare saa m̄n̄ di sa yarima Egibitin di. Yen s̄, i de su m̄nna su wesiana kpa su wa yen m̄ε sa ko ko.

Ba Benyamεba s̄εyasia

20

¹ Isireli be ba w̄a Danuō s̄ō ȳsan n̄m geu gia sere n ka girari Beri Seb̄aō s̄ō ȳsan n̄m dwarō ka maa be ba w̄a Galadin temō s̄ō yari yeru gia, ba m̄nna ba n̄ō tia kua nge t̄n turo Yinni Gusun̄n s̄a yerō Misipaō.

² Ben bwese kera baayeren wirugibu ba nawa d̄ma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kp̄i bu ka takobi sanna ba s̄awa t̄mbu n̄r̄obun suba n̄εru (400.000).

³ N deema Benyamεba ba nua kō ma Isireli be ba tie ba m̄n̄ε Misipaō.

Ma Isireli be, ba bikia ba n̄ε, am̄na daa k̄sa yenin bweseru ya ka koora.

⁴ Ma Lefi w̄n̄ kurō ba go mi, u bu s̄ōwa u n̄ε, na n̄n̄ kurō naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibeā sa kpuna mi.

⁵ Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kp̄i w̄kuru. N̄n̄ tiiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu n̄n̄ kurō w̄ε ma ba ka n̄n̄ kpuna ka tilasi ba go.

⁶ Yera na win goo te sua na bõtira na Isirelin bwese kera baayere kpiri tia tia m̄arisia. Domi ḡãa k̄õsuna ba kua mi, n̄n̄ bweseru n̄ n̄ ween̄ε Isireliba bu ko.

⁷ Yen s̄ã, b̄εε Isireliba, wee i m̄enn̄ε mini t̄ẽ. I wesian̄õ kpa i ko ye n̄ ween̄ε i ko.

⁸ Ma be kpuro ba n̄õõ nera nge t̄õn turo. Ba n̄εε, b̄εεn̄ goo kun wur̄õ win ȳenūõ u sere n̄εε u koo sina win kuu bekurugir̄õ.

⁹ Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko t̄εt̄ε towa

¹⁰ su ka t̄õmbu ḡõsi Isirelin bwese kera baayere s̄õõ. T̄õmbu wun̄õbu (100) s̄õõ, sa ko w̄õkuru w̄ĩã. T̄õmbu n̄õr̄õbu (1.000) s̄õõ, sa ko wun̄õbu w̄ĩã. T̄õmbu n̄õr̄õbun suba w̄õkuru (10.000) s̄õõ, kpa su n̄õr̄õbu w̄ĩã. T̄õn beya ba koo da bu sun d̄ĩanu kasuama su ka wa su di b̄εε be sa m̄enn̄ε mini, kpa su wa su Gibeagii be s̄εyasia ben daa k̄õsa ye ba kua min s̄õ.

¹¹ Nge m̄eya Isireliba kpuro ba ka m̄enna ba n̄õõ tia kua bu ka Gibeagii be w̄õri.

¹² Ma Isireli be, ba t̄õmbu ḡõra Benyam̄εn̄ tem kpuro s̄õõ ba n̄εε, am̄õna k̄õsa yenin bweseru ya ka koor̄a b̄εn̄ suunu s̄õõ m̄ε.

¹³ Yen s̄ã, i sun t̄õn k̄õso be n̄õmu s̄ãndio su bu go, kpa su k̄õsa ye wuna b̄εε Isireliban suunu s̄õõn di.

Adama Benyam̄εn̄ be, ba yina bu ben m̄ero bisi ben gari n̄õ.

¹⁴ Ma ba maa m̄enna Gibeã bu ka Isireliba tabu ko.

¹⁵ Yen d̄õma te, t̄õmbu n̄õr̄õbun suba ȳenda n̄õõbu ka tia (26.000) be ba koo kp̄ĩ bu ka takobi sanna, ba m̄enna Benyam̄εn̄ tem s̄õõ ka sere maa tabu dur̄õbu nata ka wun̄õbu (700) be ba s̄ãa Gibean tiigibu.

16 Benyamεεban tabu durɔbu sɔɔ, ben nata ka wunɔbu (700) ba sɔawa nɔm dwaagibu. Be kpuro ba nɔma dowa gem gem. Domi ben goo sari wi u koo tɔnun sera kpurantεeru yīisi u kɔmia.

17 Isireliba sɔɔ maa, be ba tabun dɔɔnε mɔ ba koo kpī bu ka takobi sanna ba sɔawa nɔrɔbun suba nεeru (400.000).

18 Ma Isireli be, ba da Beteliɔ bu ka Gusunɔ bikia u bu sɔɔsi bwese kera ye ya koo gbi yu Benyamεεba wɔri. Ma Yinni Gusunɔ u Yudaba gɔsa.

19 Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gibeab bɔkuɔ.

20 Yen biru ba ben tabu sīa yi Gibeab deedeeru bu ka Benyamεεba wɔri.

21 Yen dɔma tera Gibeagii be, ba yarima ba Isireliba wɔri ba ben tɔmbu nɔrɔbun suba yenda yiru (22.000) go.

22-23 Ma Isireliba ba da ba Gusunɔ weeweenu koosi sere n ka kua yoka. Ma ba nūn bikia ba nεε, bu maa ben mero bisi be wɔrio?

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu sīa kpī mi ba raa yellu kpī ba ka Benyamεε be wɔri.

24 Yera ba kpam Benyamεεba wɔri nɔn yiruse te.

25 Benyamεε be, ba kpam yarima ba Isireliban tabu durɔbu nɔrɔbun suba yendu yiru sari go (18.000).

26 Yera Isireliba kpuro ba menna Beteliɔ ba sina Yinni Gusunɔn sɔa yeru mi, ba weeweenu mɔ. Yen dɔma te, ba nɔɔ bɔkuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ mwaararuginu kua ka siarabun yākunu.

27-28 N deema Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te, ta wãa Beteli mi. Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubuwa u sãa yãku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ bikia ba nɛɛ, su kpam Benyamɛɛba wɔrio?

Ma u nɛɛ, oo, i doo. Kon bɛɛ bu nɔmu bɛria sia.

29-30 Sɔɔ itase Isireliba ba da ba tabu sãa kpĩ bu ka Benyamɛɛba wɔri nge mɛ ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gibeaa sikerena.

31 Yera Benyamɛɛba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge mɛ ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge mɛya ba maa torua ma ba maa ben tɔnu tɛna go Betelin swaaɔ ka Gibeagia sɔɔ yakasɔ.

32 Ma Benyamɛɛ be, ba nɛɛ, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba nɛɛ, i de su duki su kra bu ben wuu deri bu tonda.

33 Ma ba da ba menna Baali Tamaaɔ. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba wãa.

34 Ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ma ba da Gibeaa ba tabu kua gem gem ka Benyamɛɛba. Benyamɛɛ be, baɔn yɛ ba kam kobu dɔɔwa mi.

35 Ma Yinni Gusunɔ u dera ba burisina Isireliban wuswaaɔ. Yen dɔma tera Isireliba ba tɔmbu go nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka wunɔbu (25.100) Benyamɛɛn tabu kowobu sɔɔ.

36 Saa ye sɔɔra Benyamɛɛba ba tuba ma ba kam kuawa.

Isireliba ba raa duki sua ba bu deri yɛn sɔ ba yɛ ma ben tabu kowobu gaba kukua Gibeaa ba Benyamɛɛba mara.

37 Bera ba yarima ba Gibeaa ye wɔri ba yen tɔmbu go.

³⁸ N deema Isireliba ba raa wesiana ba nεε, be ba kukua mi, bu wuu ge d̄ɔ̄ s̄re, kpa be ba tie bu ḡsirama b̄ n wiisu wa.

³⁹ Ye ba wii si wa, yera ba ḡsirama. Benyamεεba ba raa bu t̄mbu t̄na goori. Yen s̄na ba tamaa ba maa bu kamiawa nge yellu.

⁴⁰ Adama saa ye s̄ɔ̄, wii bakara seewa saa Gibeand i, ma Benyamεεba ba wa d̄ɔ̄ wiira ben wuu wukiri mam mam.

⁴¹ Isireli be ba raa duki sua mi, ba ḡsirama. Saa yera Benyamεε be, ba nanda, domi ba wa w̄r̄ɔ̄ ye ya bu deema.

⁴² Yen s̄na ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge d̄ɔ̄ s̄re ba yarima ba bu naa sw̄i ba goom̄

⁴³ sere Gibeand s̄ɔ̄ yari yer̄. Bañ wure Benyamεε be, bu ȳra baa fiiko bu sere w̄ra.

⁴⁴ Nge meya ba kua ba ka Benyamεεban tabu dur̄bu n̄r̄bun suba yendu yiru sari (18.000) ye go.

⁴⁵ Ba maa ben t̄mbu n̄r̄bun suba n̄ɔ̄bu (5.000) go swaa s̄ɔ̄ be ba duki m̄ ba d̄ɔ̄ tem saaram̄ Rim̄ɔ̄n kperu gia. Ma ba be ba tie naa sw̄i sere Gideomū. Miya ba maa ben t̄mbu n̄r̄bun suba yiru (2.000) go.

⁴⁶ Be ba gu d̄ma te, ben bwese te s̄ɔ̄, ba s̄awa tabu dur̄bu n̄r̄bun suba yenda n̄ɔ̄bu (25.000).

⁴⁷ Adama Benyamεεba nata (600) ba kp̄ia ba tura Rim̄ɔ̄n kperu mi, tem saaram̄ ma ba kua suru nne bera mi.

⁴⁸ Isireliba ba ḡsirama ba na Benyamεε be ba tien wusu s̄ɔ̄. Ba bu go go sere ka ben yaa saben̄. Hunde koni ye ya w̄a mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro d̄ɔ̄ m̄ni.

*Benyamεεn bwese kεra
maa seewa*

21

¹ N deema Isireliba ba raa nɔɔ mwεεru kua Misipaa ba nεε, baɲ Benyamεε goo ben bii wɔndia goo wεεmɔ u sua kurɔ.

² Ma ba na ba sina Beteliɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sere n ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam

³ ba nεε, Gusunɔ, bεε Isireliban Yinni, mban sɔna bεsen bwese kεra tia ya kpeera.

⁴ Ma ba seewa buru buru yellu ba yaku yeru kua mi, ma ba yaku dɔɔ mwaararuginu ka siarabun yakunu kua ten wallo.

⁵ Yen biruwa ba nεε, geema sa nɔɔ mwεεru kua ka bɔri sa nεε, be ba kun de Misipaa Yinni Gusunɔn saa yerɔ sa ko bu gowa. N n men na, berà bεε Isireliba sɔɔ, baɲ ka sun menne mi.

⁶ N deema Isireliba ba gɔru gɔsia ba nεε, wee sa bεsen bwese keri tia go.

⁷ Tε amɔna sa ko ko su ka Benyamεε be ba tie kurɔbu waawa. Domi sa bɔrua kɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sa nεε, saɲ maa bu bεsen bii wɔndiaba wεεmɔ bu sua kurɔbu.

⁸ Ma ba bikiana ba nεε, bεε sɔɔ berà baɲ ne Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Misipaa. Ma ba deema goo kun ne saa Yabesin di ye ya waa Galadiɔ.

⁹ Domi sanam me ba tumbu gara ba deema Yabesigii goo kun waa mi.

¹⁰ Saa yera Isireli be sɔɔ, ba tabu kowobu nɔrɔbun suba wakura yiru (12.000) gɔsa ba bu wooda wε ba nεε, i doo i Yabesigibu go kpuro.

¹¹ I tɔn durɔbu kpuro goowo ka kurɔ be ba durɔ yε kɔ.

12 Ye ba tura mi, ba wɔndiaba wa tɔnu nɛɛru (400) be ba kun durɔ yɛ. Ma ba bu mwɛɛrima ba ka na ben sansaniɔ Siloɔ Kananin temɔ.

13 Yen biruwa Isireliba ba Benyamɛɛ be ba da ba kukuɔ Rimɔɔn kpɛɛ wɔruɔ ɔria ba nɛɛ, bu yarima, tabu kpa, ba dora.

14 Yera Benyamɛɛ be, ba yarima. Ma ba bu wɔndia be wɛ ba sua kurɔbu, be ba mwɛɛrima saa Yabɛsin di mi, Galadin temɔ. Adama kurɔ be, baɲ bu dabiru tura.

15 Ma Isireliba ba Benyamɛɛ ben wɔnwɔndu wa yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u dera ben bwese kɛra kanda.

16 Ma Isireliban guro gurobu ba nɛɛ, wee tɔn kurɔbu sari Benyamɛɛn bweseru sɔɔ. Mana ben tɔn durɔ be ba tie ba koo kurɔbu wa.

17 Domi n ɲ weenɛ ben bweseru tu kam ko, kpa bɛɛ Isireliban bwese kɛri tia ye, yu gbi.

18 Adama saɲ kpɛ su bu bɛɛn bii wɔndiaba wɛ bu sua kurɔbu, domi sa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔri sa nɛɛ, Isireli wi u win bii wɔndia Benyamɛɛ ɔo wɛ u sua kurɔ, yen yɛro u kam ko.

19 Adama ba bwisika ba nɛɛ, wee wɔɔ ka wɔɔn tɔɔ bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunɔ kue Siloɔ. Silo ye, ya wɔa wa swaaɔ ye ya dɔɔ saa Betelin di sere Sikemuɔ sɔɔ yari yerɔ, Beteli ka Lebanon baa sɔɔ.

20 Ma ba Benyamɛɛba bwisi yini kɔ ba nɛɛ, i doo i kuke resɛm gbaanɔ.

21 Kpa i n yɔru bwɛɛ i n Silon wɔndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamɔ. I n bu wa mɛ, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu sɛre i mwɛɛri i ka doona bɛɛn temɔ bu ko bɛɛn kurɔbu.

22 Ben mɔwɔbu bɔ n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nɛɛ, saɲ kpɪa sa bɛɛ kpuro kurɔbu

waawe Yabesin taa bi sɔɔ. Nge me n ñ ben tii ba beε bii wɔndia be wε, bañ ben nɔɔ mwεεru kɔbie.

²³ Ma Benyamεε be, ba ka tɔn ben gari sɔmburu kua. Ba wɔndia be mwεεra sanam me ba yaamɔ Siloɔ. Ben baawure u wɔndia wa u sēre u sua kurɔ. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi.

²⁴ Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kera deema win temɔ.

²⁵ N deema saa ye sɔɔ, Isireliba bañ kparo mɔ. Ben baawure u mɔwa nge me u kī.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10
